

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

MENŲ FAKULTETAS

MENOTYROS / TEATROLOGIJOS KATEDRA

Gintarė Liubinaitė

**PATYRIMINĖS MAMŲ IR DUKRŲ STOVYKLOS „ŠIRŠIŲ LIZDAS“.
PROJEKTO KŪRIMAS IR VYKDYMAS**

Bakalauro baigiamasis darbas

Kūrybinių industrijų studijų programa, valstybinis kodas 612P96003

Komunikacijos studijų kryptis

Vadovas (-ė): Dr. Justinas Kisieliauskas
(Pedagoginis ir mokslinis laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Apginta: Menų fakulteto dekanas (-ė) Prof. Dr. Jurgita Staniškytė
(Pedagoginis ir mokslinis laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Kaunas, 2018

TURINYS

SANTRUMPŲ IR TERMINŲ SĄRAŠAS	3
LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	4
SANTRAUKA	5
ABSTRACT	6
ĮVADAS	7
1. PROJEKTO KŪRIMO IR VYKDYMO TEORINĖ ANALIZĖ	9
1.1. Neformalusis švietimas	9
1.2. Stovyklos teisinis reglamentavimas.....	12
1.3. Stovyklos Formatas	12
1.3.1. Patirtinis mokymasis	14
1.4. Projekto valdymas	18
1.4.1. PROJEKTO IR PROJEKTO VALDYMO SĄVOKOS	18
1.4.2. Struktūrinės projekto valdymo dalys ir metodikos	22
1.4.3. Projekto valdymo proceso pritaikymas stovykliniame formate.....	25
2. PROJEKTO „ŠIRŠIŲ LIZDAS“ APRAŠYMAS	28
2.1. Idėja	28
2.2. Problemos pagrindimas	29
2.3. Stovyklos tema	30
2.4. Projekto SSGG analizė	34
3. PROJEKTO „ŠIRŠIŲ LIZDAS“ DETALUS ĮGYVENDINIMO PLANAS	37
3.1. Veiklos planas.....	37
3.2. Stovyklos programa	39
3.3. Komunikacijos planas.....	42
3.4. Vieta, trukmė	46
3.5. Žmogiškieji ištekliai	47
3.6. Biudžetas.....	48
3.7. Grįžtamojo ryšio anketų analizė	49
3.8. Kitiškias projekto įvertinimas ir rekomendacijos.....	52
IŠVADOS.....	55
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	57
PRIEDAI	59

SANTRUMPŲ IR TERMINŲ SĄRAŠAS

ŠMM – švietimo ir mokslo ministerija

Andragogika – mokslas, tiriantis suaugusiųjų ugdymo teoriją, procesus bei technologiją (Teresevičienė, Gedvilienė et al., 2006, žr. Lyginamoji edukologija 1997)

Neformalusis švietimas – tai asmens ar visuomenės interesų lemiama savišvieta, apimanti valstybės švietimo registro neapibrėžtą lavinimąsi. (Dienys, Raudys, et al., 2008)

Formalusis švietimas – valstybės reglamentuojamas ir kontroliuojamas mokymasis, kuris baigiamas egzaminais ar baigiamuoju darbu. Tada gaunamas valstybės pripažįstamas diplomą arba pažymėjimas. (Dienys, Raudys, et al., 2008)

Stovykla – tai palanki vieta ir laikas tikslingai edukacijai ir prasmingo laisvalaikio praleidimui, kurios tikslas sudaryti sąlygas ne tik pailsėti, bet skatinti pažinimo, lavinimosi, saviraiškos poreikius, plėtoti gebėjimus ir patirtį, saugoti ir stiprinti sveikatą. Jose įgyvendinamos įvairios programos, projektai, taikant neformaliojo ugdymo metodus, sukuriant aplinką, skatinančią saviraišką. (remiantis Paurienė, Čiužas, et al. 2014)

Stacionari stovykla – vaikų vasaros poilsio įstaiga specialiai pastatytose ir/ar įrengtose patalpose. (Mincienė, 2015).

Turistinė stovykla – vaikų trumpalaikio poilsio organizavimas rekreacinėje zonoje įrengtoje stovyklavietėje. (Mincienė, 2015).

Patirtinis mokymasis - Mokymasis per patirtį (angl. experiential learning), apimantis ir formalųjį ir savaiminį mokymąsi, pabrėžia išskirtinę asmens patirties svarbą mokantis.

Projektas – tai laikina veikla, nukreipta sukurti unikalų objektą (produktą ar paslaugą). (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011 žr. A Body of Knowledge, 2010).

Projekto valdymas - Projekto valdymas apibūdinamas kaip žinių, ypatumų, priemonių ir technikų panaudojimas projektinėje veikloje, siekiant patenkinti suinteresuotųjų poreikius bei lūkesčius. (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011, žr. Bianzle ir kt., 2010)

LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

LENTELĖS

1 lentelė. Projekto patyriminės mamų dukrų stovyklos „Širšių lizdas“ SSGG analizė.....	34 - 35
2 lentelė. Organizuojamo projekto veiklos planas.....	37 - 38
3 lentelė. Facebook „Whatansu“ puslapyje patalpintų įrašų komunikacijos duomenų suvestinė.....	43 - 44
4 lentelė. Facebook „Whatansu“ puslapyje patalpintos filmuotos medžiagos komunikacijos duomenų suvestinė.....	44
5 lentelė. Pajamų suvestinė.....	48
6 lentelė. Išlaidų suvestinė.....	49

PAVEIKSLAI

1 pav. Kolbo ratas.....	16
2 pav. Komforto, streso, panikos zonos vizualiai.....	17
3 pav. Projekto idėjos elementai ir jo vaidmuo projekte.....	22
4 pav. Pagrindinės projekto gyvavimo fazės.....	24

SANTRAUKA

Darbo tikslas - suskurti kūrybišką, rinkos bei dalyvių poreikius atitinkantį projektą patyriminę mamų ir dukrų stovyklą „Širšių lizdas“ ir jį įgyvendinti, pasitelkiant projektų valdymo metodus, įrankius, strategijas.

Darbo objektas – patyriminė mamų ir dukrų stovykla „Širšių lizdas“

Darbo problema – kaip sukurti rinkos poreikius atitinkantį vertingą produktą ir jį įgyvendinti pasitelkiant projektų valdymo metodikas?

Šiame darbe aprašomas 2018 gegužės 4 – 6 dienomis įgyvendintas projektas – patyriminė mamų ir dukrų stovykla „Širšių lizdas“. Tai unikalus projektas savo išskirtine tema (mamų ir dukrų santykiai), taikomomis metodikomis (patirtinis mokymas).

Darbo teorinėje dalyje yra analizuojama neformaliojo švietimo samprata ir išskirtinumas, supažindinama su stovyklos formatu, patirtinio mokymosi metodikų specifika, projektų valdymo metodais ir struktūrinėmis dalimis.

Praktinėje dalyje yra analizuojamas ir aprašomas įgyvendintas projektas. Pateikiama jo idėja, atliekama temos ir projekto SSGG analizė. Įgyvendinimo plane pateikiama visa detali informacija apie projektą: veiklos planas, stovyklos programa, komunikacijos planas, biudžetas ir kitos svarbios su projektu susijusios detalės.

Baigiamąjį Bakalauro darbą sudaro 3 dalys. Pirmoje darbo dalyje gilinamasi į projektą apibrėžiančias temas, kurios leidžia aiškiau suprasti projekto pobūdį ir specifines šiam projektui būdingas turinio, proceso, filosofijos, metodikų detales. Antrojoje darbo dalyje pristatoma kūrybinio projekto įgyvendinimo vizija, idėja, problemos pagrindimas. Trečiojoje dalyje pateikiamas detalus projekto įgyvendinimo planas ir visos su projektu susijusios detalės. Darbo gale formuluojamos darbo išvados ir rekomendacijos tolimesniems stovyklų projektams įgyvendinti.

Darbo pabaigoje pateikiamos pagrindinės išvados: išanalizuota projektų valdymo medžiaga leido sukaupti teorinę medžiagą ir ją pritaikyti planuojant projektą, buvo įvardinti pasisekę ir tobulintini projekto faktoriai siekiant pagerinti sekančių projektų organizavimą, atlikus grįžtamojo ryšio anketų analizę padaryta išvada, kad stovyklos dalyvėms ši patirtis buvo unikali ir įvertinta labai teigiamai.

ABSTRACT

The aim of thesis – to create an creative project which will meet the needs of participants and market – experiential camp of mothers and daughters „Hornet nest“ and to implement it using the project management methods, tools and strategies.

The object of thesis – experiential camp of mothers and daughters „Hornet nest“

The problem of thesis – how to create a valuable product which will meet the needs of market an to accomplish it using the methods of project management?

In this thesis is decribed project which was implemented on may 4 – 6th of 2018 – experiential camp of mothers and daughters „Hornet nest“ . It’s unique project with it’s exclusive theme (relathionships between mother and daughter), methods which are implied (experiential learning)

In the part of theory the analysis is made on topics such as non-formal education concept and uniqueness, introduceing with the format of camp, specifics of methods of experiential learning and methods of project management and it’s structural parts.

In practical part it is analysed and described the implemented project. Presented idea, theme analysis, with SWOT analysis of project. In the plan of implementation is presented detailed information about project: action plan, program of camp, communication plan, budget, and other important details which are related to the project.

Thesis is created from 3 parts. In the first part is looking for the explanation of project definition, which allows to understand more clearly the nature of project and the specific details of content, process, philosophy, methods. In the second part it is presented the vision of project implementation, idea and justification of problem. In the third part is presented detailed project implementation plan and all the details which are related..

In the end of the thesis is formulated findings of thesis and recomendations for the future implementation of camp projects.

The main findings of thesis: the analysed material of project management helped to accumulate the theoretical knowledge of matereal and to implement it to the project; there were listed factors of succes and improvement which will lead to improvement of next project organising; after the analysis of the feedback questionnaire the conclusion was made that for the participants this experience was unique and it was appreciated in a positive way.

IVADAS

Temos aktualumas. Internetinėje erdvėje, socialiniuose tinkluose, žurnaluose ir kitose medijose galima vis daugiau išgirsti apie stovyklas skirtas moterims, kurios nori pažinti save, atrasti ką nors naujo. Stovyklos, kurių tikslinė grupė būtų būtent mamos ir dukros, kaip šeimyninis darinys, yra nauja niša Lietuvoje. Kūrybinis projektas „Širšių lizdas“ yra stovykla, sumodeliuota mamoms ir dukroms kartu patirti ir išgyventi naujas situacijas, kurios įvyksta profesionaliai vadovų komandai taikant specifines, iš anksto suplanuotas metodikas, patyriminius žaidimus, žygius, diskusijas. Stovyklos tikslas yra padėti mamoms ir dukroms atrasti naują ryšį, išmokti vieną kitą suprasti nepaisant amžiaus skirtumų, sukurti tvarią ir jaukią bendravimo atmosferą ne tik stovyklos metu, tačiau ir grįžus namo.

Svarbu paminėti, kad viena iš svarbių projekto sudedamųjų dalių yra patyriminių metodų / žaidimų pritaikymas, kaip veiksminga ugdomoji priemonė. Patyriminių stovyklų laukas, kaip specifinis formatas, Lietuvoje yra itin siauras, tačiau vis labiau besiplečiantis ir augantis. Literatūrinių šaltinių, tyrinėjimų šia tema vis dar stokojama Lietuvoje, tačiau laikui bėgant jų neišvengiamai daugės dėl augančio susidomėjimo visuomenėje, ypač mokytojų, mentorių edukatorių tarpe.

Pasirinkta darbo kryptis yra projekto įgyvendinimas jo kūrimo procesas taikant projektų valdymo metodikas ir strategijas. Norint užtikrinti sklandžią projekto eigą planuojama suformuoti efektyvų darbo procesą pasitelkiant projektų valdymo metodus atitinkančius stovyklos formato poreikius. **Siekama, kad sukurta efektyvaus projekto valdymo struktūra būtų lengvai pritaikoma kitų stovyklų projektuose, o jos procesų eiga optimizuotų laiko, lėšų, žmogiškųjų išteklių resursus.**

Darbo pasirinkimas. Darbo temos pasirinkimas yra aktualus ir dar netyrinėtas laukas savo tematika (mamų - dukrų santykiai), pobūdžiu (patyriminė stovykla), pritaikomumu (projektų valdymo teorijos įdiegtos į stovyklinį formatą). Pagrindinė darbo kryptis yra pasitelkiant įvairius projektų valdymo įrankius sukurti ir įgyvendinti projektą apžvelgiant stovyklos organizavimo procesą.

Pasirinkimas analizuoti projektinės veiklos, švietimo vadybos šaltinius yra labiausiai artimas stovyklinės veiklos formatui ir poreikiams. Taip siekiama atrasti metodikas, priemones, kurios yra pateiktos literatūroje ir gali būti lengvai pritaikomos organizuojant stovyklą.

Darbo problema. Kaip sukurti rinkos poreikius atitinkantį vertingą produktą ir jį įgyvendinti pasitelkiant projektų valdymo metodikas?

Darbo objektas. Patyriminės mamų – dukrų stovyklos „Širšių lizdas“ projekto kūrimas ir vykdymas.

Darbo tikslas. Suskurti kūrybišką, rinkos bei dalyvių poreikius atitinkantį projektą ir jį įgyvendinti, pasitelkiant projektų valdymo metodus, įrankius, strategijas.

Darbo uždaviniai:

- 1) Apžvelgti stovyklos formato, rengimo ir vykdymo elementus
- 2) Išanalizuoti projektų valdymo įrankius, metodikas.
- 3) Sudaryti kuriamo projekto organizacinių dalių struktūrą.
- 4) Susidaryti projekto įgyvendinimo veiksmų planą.
- 5) Įgyvendinti projektą ir susirinkti grįžtamąjį ryšį iš dalyvių, padaryti išvadas bei pateikti rekomendacijas.
- 6) Kitiškai įvertinti įgyvendinto projekto rezultatus.

Literatūros apžvalga. Pagrindiniai analizuojami šaltiniai švietimo organizavimo bei projektų valdymo lauke yra Rimanto Želvio „Švietimo organizacijų vadyba“ (2003), V. Zuzevičiūtės ir V. Žvinienės „Projektų vadyba švietime“ (2011), Wolfgang Lessel „Projektų valdymas. Veiksmingas projektų planavimas ir sėkmingas jų įgyvendinimas“ (2007), taip pat analizuojamos temos – mamų ir dukrų santykiai – pasirinkti pagrindiniai šaltiniai yra Ritos Žukauskienės „Raidos psichologija: integruotas požiūris“ (2012), bei internetiniai straipsniai dedikuoti šiai temai. Ir žinoma patirtinio mokymosi analizei pasirinktas leidinys „Patyrimo pedagogika ir jos taikymas. Praktinis vadovas jaunimo darbuotojams“ (2008)

Darbo metodai. Darbe naudojama mokslinės literatūros analizė ir sintezė; teorinių metodikų adaptavimas praktikoje; anketinė dalyvių apklausa po stovyklos raštu siekiant sužinoti dalyvių lūkesčius, pasirinkimą, priežastis dalyvauti tokioje stovykloje, taip pat kokią patirtį įgytą pritaikys namuose grįžę iš projekto.

Darbo struktūra. Baigiamąjį Bakalauro darbą sudaro 3 dalys. Pirmoje darbo dalyje gilinamasi į projektą apibrėžiančias temas, kurios leidžia aiškiau suprasti projekto pobūdį ir specifines šiam projektui būdingas turinio, proceso, filosofijos, metodikų detales. Antrojoje darbo dalyje pristatoma kūrybinio projekto įgyvendinimo vizija, idėja, problemos pagrindimas. Trečiojoje dalyje pateikiamas detalus projekto įgyvendinimo planas ir visos su projektu susijusios detalės. Darbo gale formuluojamos darbo išvados ir rekomendacijos tolimesniems stovyklų projektams įgyvendinti.

1. PROJEKTO KŪRIMO IR VYKDYMO TEORINĖ ANALIZĖ

*Pirmoje bakalaurinio darbo dalyje pradžioje bus apžvelgiama bendrinė projekto lauko tema neformalusis ugdymas. Tolimesnėje darbo eigoje nagrinėsiu dvi pagrindines projekto kertines ašis: stovyklos formatą ir kokias teisiniais instrumentais šis formatas yra reglamentuojamas Lietuvoje, bei kaip jis įsilieja į neformaliojo švietimo lauką taip pat įtraukiant patirtinio mokymosi analizę, jo prasmę, naudą bei funkciją neformaliajame švietime ir stovykliniame formate. Taip pat bus nagrinėjamos **projektų valdymo** apibrėžimas, esminės funkcijos, struktūrinės dalys (konceptualioji, plėtojimo, įgyvendinimo, užbaigimo) ir jų galimas pritaikymas stovykliniame formate efektyvinant organizacijos darbą ir komandos įsitraukimą prieš, per ir po stovyklos.*

1.1. NEFORMALUSIS ŠVIETIMAS

Žvelgiant į dabartinę Lietuvos visuomenės situaciją ir vykstančius visuomeninius procesus galima aiškiai pastebėti vis labiau didėjantį susidomėjimą bendrajame švietimo lauke vykstančiais pokyčiais. Vienas iš labiausiai reprezentuojančių įvykių, kuris įrodė bendruomenišką piliečių norą gerinti bent vieną iš švietimo lauko sričių buvo „Idėja Lietuvai“ organizuoto renginio galutiniai rezultatai. Viena iš laimėjusių idėjų, po gausaus atrankų, ekspertų bei Lietuvos piliečių apklausų etapo, buvo atrinkta – Mokytojas – prestižinė profesija iki 2025 metų. (Delfi, 2018)

Nors ši vizija ir tikslas yra nukreipti labiau į formaliojo švietimo ugdymo procesus, tačiau negalima nepaminėti ir antrosios, labai svarbios švietimo ekosistemos dalies – neformaliojo švietimo. „Neformalusis švietimas – tai asmens ar visuomenės interesų lemiama savišvieta, apimanti valstybės švietimo registro neapibrėžtą lavinimąsi.“ (Dienys, Raudys, et al., 2008). Remiantis šiuo neformaliojo švietimo termino apibrėžimu galima pastebėti, kad neformalusis švietimas, visų pirma, yra įvardinamas kaip žmogaus ar visuomenės savišvieta, visų antra, kad tai valstybės švietimo registro neapibrėžta sritis. Pirmoji apibrėžimo dalis parodo, kad asmuo ar visuomenė neformalųjį švietimą gali pasirinkti greta formaliojo švietimo ir tai daro tik savo vidinio noro vedini, turi laisvą pasirinkimą. Iš antrosios apibrėžimo dalies galima suprasti, kad neformalusis švietimas yra neapribojamas formaliojo švietimo formų, o tai galimai suteikia daugiau erdvės kūrybiškumui, įvairių metodikų taikymui ir artimesnio ryšio su vaiku kūrimui.

Neformaliojo švietimo vienas iš didžiausių ir esminių privalumų yra galimybė laisvai sudėlioti savo programą bei metodikas ir pateikti jas vaikams pagal aktualumą. Nors neformalusis švietimas yra labai aiškiai apibrėžtas neformaliojo vaikų *švietimo koncepcijos redakcijoje* (2012), Lietuvos švietimo įstatyme, taip pat higienos normų įstatymais, finansuojamų projektų įsakymais ir t.t. tačiau turinio, metodų ir mokymosi proceso įgyvendinimas yra pasirenkamas neformaliojo

švietimo įmonės, viešosios įstaigos ar organizacijos. Lyginant su formaliuoju švietimu tokia vidinė turinio pasirinkimo laisvė sukuria šios švietimo ekosistemos ugdymo įvairovę, lankstumą ir galimybę patenkinti vaikų poreikius prisitaikant prie besikeičiančių sąlygų. Pasak ŠMM užsakyto tyrimo *Neformalus švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai* autorių švietimo dalyviai svarbiausiais neformaliojo vaikų švietimo tikslais laiko individualizacijos ugdymą plėtojant vaikų gabumus, pasirinkimą pagal interesus, savarankiškumą, didžiavimąsi savo pasiekimais. Visiems dalyviams svarbu maloniai leisti laiką, taigi galima numanyti, kad neformaliojo vaikų švietimo veikla turi būti emociškai palanki vaiko asmenybei augti ir bendrauti. (Ruškus, Žvirdauskas, et al., 2009, p. 57). Ši autoriaus išvalga leidžia suvokti, kad kiekvienas vaikas turintis galimybę laisvai pasirinkti sferą, kurioje nori tobulinti savo įgūdžius tampa labiau motyvuotas, savarankiškas bei emociškai stabilus, laimingesnis. Europos Komisija teigia, kad neformaliojo mokymosi procesas yra sąmoninga besimokančiojo veikla, o autorės Stasiūnaitė ir Fokienė teigia, kad neformaliajam mokymuisi būdingi tokie požymiai:

1. Orientacija į specifinius individualius mokymosi poreikius;
2. Pasirenkama lanksti mokymosi metodika. (Stasiūnaitienė, Fokienė., et al., 2010)

Šis autorių argumentas pagrindžia pastarojo autoriaus mintį ir papildo ją lanksčios mokymosi metodikos vardikliu, kuris analizuojamo projekto kontekste yra viena iš svarbių programos sudarymo detalių. Taip pat prie anksčiau išvardintų teigiamų asmenybę ugdančių savybių sąrašo galima pridėti jau autorių Ruškaus, Žvirdausko ir kt. paminėtą ugdomą vaiko sąmoningumą bei savarankiškumą.

Kalbant apie vaiko ugdumus gebėjimus Ruškaus ir jo kolegų darytame tyrime galima rasti ir užsienio atstovų išsakytas mintis apie įvairiapusišką vaiko ugdymo būtinumą šiuolaikinėje visuomenėje Harvardo universiteto profesoriaus H. Gardnerio (1983) nuomone, visavertė asmenybė galima ugdant ne tik jos matematinį ir lingvistinį, bet visus intelektų tipus. Muzikos supratimas ir kūrimas, mąstymas vaizdais, įgudęs kūno panaudojimas saviraiškai, jautrus gamtos reiškinių stebėjimas, savo ir kitų žmonių jausmų bei motyvų supratimas, būties klausimų suvokimas ir atsakymų į juos paieška, pagarba žmogaus gyvybei ir gyvenimui – visi šie gebėjimai ne mažiau svarbūs asmenybės pilnatvei, nei mokėjimas suvokti tekstą ar loginius ryšius.“ (Ruškus, Žvirdauskas, et al. 2009, p. 5 žr. Gardner, H., 1983). Ši išvalga labai svarbi suvokiant kokią didelę naudą vaikas (ir ne tik) patiria ugdydamas ne tik matematinius, lingvistinius ir kitus formaliajame švietime taip vertinamus įgūdžius, bet atradamas savo kūrybiškumą, gebėjimą būti gamtoje, ją saugoti ir gerbti, užduodamas sau būties klausimus ir ieškodamas į juos atsakymo. Remiantis H.Gardnerio išdėstytomis mintimis galima daryti išvadą, kad vaikas ugdydamas ne visus savo intelekto tipus užauga nepilnavertiška asmenybe, o pilnatvei pasiekti yra būtina įgyti įvairiapusišką išsilavinimą. Panašiomis išvalgomis apie privalomą įvairiapusišką vaiko ugdymą dalinasi ir garsus kūrybiškumo

ekspertas Robinson (2006) savo garsiojoje TED konferencijos kalboje „*Do schools kill creativity?*“. Jis dalinasi savo įžvalgomis, kad visame pasaulyje privalomasis ugdymas yra stipriai koncentruotas į vaikų matematinę ir lingvistinę ugdymą nepaisant kitos labai svarbios ugdymo dalies – kūrybiškumo ir meno. Švietimo sistemos mokomų dalykų hierarchija yra sukonstruota taip, kad nebelieka erdvės ugdyti vaikų kūrybiškumą, o tai lemia, kad vaikai yra labiau linkę užgniaužti savo vidinius talentus ir nustoja siekti savo svajonių. (Robinson, „*Do schools kill creativity?*“, 2006) Svarbu paminėti, kad neformalusis švietimas kaip atsvara formaliajam švietimui, suteikia galimybę plėsti savo įgūdžius kūrybiniais, patirytiniais ir kitais metodais. Kita probleminė sritis iškyla tuomet, kai asmuo neturi galimybių, noro ar motyvacijos ugdyti save mokykliniame amžiuje ir suaugus jam iškyla tam tikrų sunkumų dėl socialinių, emocinių, bendruomeniškumo įgūdžių stokos.

Šią problemą iš dalies sprendžia dar viena svarbi sudedamoji neformaliojo švietimo dalis andragogika. Andragogika - mokslas, tiriantis suaugusiųjų ugdymo teoriją, procesus bei technologiją (Teresevičienė, Gedvilienė et al., 2006, žr. Lyginamoji edukologija 1997). Neformalusis suaugusiųjų ugdymas yra dar viena ugdymo šaka greta neformaliojo ugdymo. Pasak Ruškaus, Žvirdausko ir kitų kolegų atlikto tyrimo neformaliojo švietimo įstaigos koncentruojasi į nepilnamečius ir jų edukavimą, tačiau visuomenėje vis dažniau girdimas mokymosi visą gyvenimą konceptas, kuris taikomas daugelyje Šiaurės šalių (pvz. Švedija, JAV, Vokietija ir t.t.) (2009, p.11). Toks susidomėjimas nuolatiniu savęs ugdymu, nepaisant amžiaus limitu, yra pozityvus pokytis visuomenei, kaip visumai. Nuolatos save ugdantis žmogus yra linkęs pozityviau ir atidžiau stebėti aplinką, atranda įvairių būdų kaip kokybiškai praleisti laisvalaikį, yra geras pavyzdys savo šeimai ir bendruomenei, kurioje gyvena.

Neformalusis ugdymas yra labai platus laukas, kuriame dirba daug įvairių organizacijų, specialistų, įstaigų. Tam, kad visus neformaliajame ugdyme vykstančius procesus būtų lengviau suprasti jie yra išskaidyti į dar smulkesnes sferas, tokias kaip: vaikų vasaros stovyklos, būreliai, vaikų dienos stovyklos, suaugusiųjų mokymas, užklasinės veiklos, paskaitos, kūrybinės dirbtuvės ir kt. Visas veiklas ir jų įvairius formatus jungia bendri vardikliai tokie kaip: žmogaus asmeninė laisvė pasirenkant veiklą (t.y. tai nėra privaloma), lengvas programos pritaikymas pagal grupės ar žmogaus individualius poreikius, plataus spektro ugdymas į kurį įeina kūrybiškumas, bendruomeniškumas, savarankiškumas ir t.t.

Apibendrinus visus perskaitytus straipsnius, leidinius, įstatymus ir kt., įsigilinus į autorių išsakytas mintis galima daryti išvadas, kad neformalusis ugdymas kartu su andragogika yra formalųjį švietimą papildanti laisvai pasirenkama veikla, neribojanti amžiaus limitu, kurios pagrindinis tikslas išugdyti visapusiškai išsilavinusį žmogų, turintį socialinius įgūdžius, atjautą ir empatiją aplinkai, gebantį savarankiškai pasirinkti ir veikti savo ir visuomenės naudai.

1.2. STOVYKLOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Kaip jau minėta praeitime skyriuje, neformaliojo švietimo laukas yra labai platus savo pasirenkamų veiklų formatais. Tai gali būti būreliai, kūrybinės dirbtuvės, paskaitos ir kita pasirenkamoji veikla. Šioje dalyje bus plačiau apžvelgiamas vienos iš neformaliojo ugdymo veiklos – stovyklos formatas. Siekiama sužinoti kokiais teisiniais įrankiais ši veikla yra reglamentuojama, kokio tipo ir pobūdžio būna stovyklos ir kuo išskirtinis ir naudingas šis formatas pasirinktam projekto įgyvendinimui.

Teisinis stovyklos reglamentavimas. Visos stovyklos yra reglamentuojamos ir teisiškai įformintos valstybės reguliuojamuosiuose teisės aktuose. Informaciją galima rasti Lietuvos skautijos parengtoje teisės aktų, reglamentuojančių ir neformaliojo ugdymo renginių organizavimo, apžvalgoje: "Prielaidos stovykloms, kaip neformaliojo ugdymo organizavimo formoms, numatytos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme. Stovyklų veiklą reguliuoja bei organizavimo tvarkos taisykles nustato Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, poįstatyminiai aktai – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos higienos normos HN 79:2004 „Vaikų vasaros poilsio stovyklos. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl Turistinės stovyklos paslaugos teikimo reikalavimų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl Vaikų vasaros poilsio stovyklų bendrųjų nuostatų patvirtinimo“. Susiję bei išplaukiantys teisiniai santykiai reglamentuojami Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos ir kt. institucijų priimtais teisės aktais.“ (Mincienė, 2015) Tokia stovyklos reglamentacija ir teisinė priežiūra yra labai svarbi tam, kad būtų išvengiama kuo daugiau saviveiklos taip pat užtikrinti visapusišką vaiko priežiūrą stovyklos metu, pasirūpinti fizine, emocine, dvasine, vaiko sveikata.

Remiantis šaltiniuose rasta informacija galima daryti išvadas, kad stovyklos yra pakankamai griežtai reguliuojamos valstybės teisiniais instrumentais siekiant išlaikyti aukštą paslaugų kokybę ir išvengti savivaliavimo bei pasirūpinti tinkamu fiziniu vaikų gerbūviu stovyklose.

1.3. STOVYKLOS FORMATAS

Pasak didžiausio stovyklų kelialapius pardavinėjančio portalo *zigzag.lt* Lietuvoje stovyklų suskaičiuojama per 70, su tarptautinėmis apie 90. Pagal savo pobūdį bei užsiėmimų kryptingumą, stovyklos gali būti įvairių profilių: bendro profilio, kūrybinės, meninės, kraštotyrinės, sportinės,

mokslinės, istorinės, kalbų mokymo, konfesinės, karinės, darbo ir poilsio ir kitos (pagal poreikį). (Mincienė, 2015). Lietuvos Respublikos teisės aktai numato kelis stovyklų tipus:

1) stacionari stovykla – vaikų vasaros poilsio įstaiga specialiai pastatytose ir/ar įrengtose patalpose;

2) turistinė stovykla – vaikų trumpalaikio poilsio organizavimas rekreacinėje zonoje įrengtoje stovyklavietėje;

3) dieninė stovykla – laikinas vaikų ir jaunimo poilsio ir maitinimo organizavimas dienos metu tam pritaikytose patalpose. (Mincienė, 2015).

Didelis stovyklų kiekis ir skirtingi stovyklos formatai sukuria terpę, kurioje kiekvienam būsimam stovyklautojui yra daug ir įvairių galimybių patirti ir pasirinkti unikalią stovyklą pagal jo paties poreikius. Stovyklų pasiūlos kiekyje galima išvelgti konkurencinę grėsmę, tačiau teisiškai reglamentuota stovyklų įvairovė, individualus organizatoriaus temos pasirinkimas suteikia galimybę sukurti unikalų ir patrauklų produktą klientui.

Didžioji dalis stacionarių stovyklų vyksta vasaros sezonu ir tai bene pagrindinis laikotarpis (sezonas) kuomet stovyklų pasirinkimas yra didžiausias, tačiau vis daugiau organizatorių ryžtasi nesezoninio tipo stacionarioms stovykloms, kurios vyksta rudenį, žiemą arba pavasarį (pvz. „Lietuvos Atgaja“). Jos šiek tiek skiriasi savo trukme (dėl trumpų rudens, pavasario, žiemos vaikų atostogų). Dažniausiai taikomas 3 – 5 dienų formatas ir taip pat veiklos vyksta daugiau viduje dėl šaltesnių oro sąlygų. Visa pateikta informacija iš šaltinių, teisinių reglamentų yra orientuota labiausiai į vasaros sezonu vykstančias stovyklas, kada vaikai turi ilgas vasaros atostogas, o stovyklų trukmė vidutiniškai yra nuo 7 iki 10 dienų. Nesezoninio tipo stovyklos įstatyminė bazė, dokumentų formavimas ir kiti formalumai yra rengiami pagal vasaros stovyklų standartus.

Viename iš anksčiau paminėtų švietimo ministro įsakymų yra pabrėžiamas vasaros stovyklų tikslas „Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 31 d. įsakyme Nr. ISAK-612 „Dėl Vaikų vasaros poilsio stovyklų bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ numatytas vaikų vasaros stovyklų tikslas – sudaryti sąlygas vaikams per vasaros atostogas turiningai pailsėti, skatinti pažinimo, lavinimosi, saviraiškos poreikius, plėtoti, gebėjimus ir patirtį, saugoti ir stiprinti sveikatą.“ (Mincienė, 2015). Šiame ministro įsakyme labai aiškiai galima išvelgti į kokius tikslus turėtų koncentruotis stovyklų organizatoriai ir kokie lūkesčiai turėtų būti išpildyti, kad kiekvieno vaiko patirtis stovykloje taptų unikalia patirtimi ugdančia jo asmenybę, stiprinančia jo kūrybinius ir kitus pozityvius gebėjimus.

Svarbu paminėti, kad neformaliajame švietime susidaro labai palanki terpė į ugdymo procesą įsitraukti ir tėvams ir tai gali būti sėkmingai plėtojama. Įsitraukę į neformaliojo švietimo veiklas tėvai turės galimybę geriau pažinti savo vaikų patirtis. Galima didinti tėvų dalyvavimo neformaliajame švietime galimybes ne tik pasyviai būnant klausytojo ir žiūrovo vaidmenyje, bet ir ieškant aktyvaus

dalyvavimo, įsitraukimo formų.“ (Ruškus, Žvirdauskas, et al., 2009, p. 87). Stovyklinis renginio formatas, kaip neformalaus švietimo forma, leidžia tėvams dalyvaujant kartu su vaikais sukurti labai stiprų ryšį tarp vaiko ir tėvų, nes vaikas gali stebėti kaip jo mama arba tėtis mokosi ir patiria tą patį ką ir vaikas, o tėvai gali pažinti savo vaiką netipinėse situacijose, pamatyti jo talentus, ką mokykloje ar namuose ne visi vaikai drįsta parodyti ar išsakyti. Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą yra labai sveikintina ir svarbi sėkmingo vaiko ugdymo proceso dalis. Tinkama erdvė sukuriama tėvams stebėti kaip ugdomi jų vaikai yra neįkainojama patirtis ir galimybė pažinti savo atžalą vaikui nebūdingoje aplinkoje.

Galima daryti išvadą, kad stovyklų struktūravimas į tipus (stacionarios, dieninės, turistinės) ir pobūdį suteikia aiškesnį vaizdą kokios stovyklos dominuoja rinkoje. Konkurencija išlieka sąlyginai vidutiniška dėl tematinės veiklos skirtingumo ypač nesezoninių stovyklų terpėje. Stovyklos formatas yra labai palankus į ugdymo procesą įtraukti tiek vaikus tiek tėvus siekiant sukurti artimesnį abipusį ryšį, paskatinti vienas kito pažangos stebėjimą ir tarpusavio mokymąsi.

1.3.1. PATIRTINIS MOKYMASIS

Siekiant suvokti analizuojamo projekto patyriminės stovyklos specifiką - šioje darbo dalyje bus apžvelgiama patirtinio mokymosi pedagogika, jos istorija, taikymas, metodikos, tikslai.

Patirtinis arba dar vadinamas patyriminis mokymasis Lietuvoje vis dažniau pasirodo šalia įmonių mokymų programų, kūrybinių dirbtuvių ar kitų asmeninių tobulėjimą skatinančių užsiėmimų. Mokymasis per patirtį (angl. experiential learning), apimantis ir formalųjį ir savaiminį mokymąsi, pabrėžia išskirtinę asmens patirties svarbą mokantis. Mokymasis suprantamas kaip procesas, integruojantis įvairiais mokymosi būdais įvairioje aplinkoje įgyjamą pripažinimą, elgseną ir patirtį. (Stasiūnaitienė, Fokienė, et al., 2010). Vieną iš labiausiai patirtinį mokymąsi atspindinčių apibrėžimų pateikia Luckner ir Nadler „Patyriminis ugdymas – tai mokymasis iš patirties. Tai procesas kai iš tiesioginio patyrimo asmuo įgyja žinių, įgūdžių ir suformuoja savo vertybes“ (1997)

Pasaulyje patirtinio mokymo pedagogika ėmė formuotis jau XVIII amžiuje. Pirmaisiais šiuolaikinės patyrimo pedagogikos praktikais laikomi J. J. Rousseau, H. David, K. Hahn. Visų jų pagrindinis tikslas buvo pasiūlyti visuomenei naujus ugdymo metodus, kurie kurtų geresnę visuomenę. “J. J. Rousseau ugdymo utopijoje patyrimas ir tiesioginis ryšys yra du atraminiai stulpai. Jo pedagoginė koncepcija paremta veiksmiais, išgyvenimais ir patirtimi jau 18 amžiuje padėjo pagrindus patyrimo pedagogikos raidai.“ (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008) Kiekvienas iš istorinių patirtinės pedagogikos praktikų formavo ugdymo procesą vis papildydami ją savo teoriniu ar praktiniu indėliu bendrai siekdami to paties tikslo - priartinti žmogų prie gamtos, realių,

nesurežisuotų patyrimų, kurie skatintų vidinį asmens augimą ir mokymąsi, ugdytų žmogaus atjautą, iniciatyvumą, savarankiškumą, tarpusavio artumą ir atidumą artimui.

Patirtinių metodų taikymas gali turėti įvairių tikslų priklausomai nuo grupės skaičiaus, lyties, amžiaus, tarpusavio santykių, grupės poreikių, konkrečių tikslų grupėje siekimo ir kitų vardiklių. Bendrieji tikslai gali būti atsakomybės, iniciatyvumo, atjautos, pasitikėjimo savimi, baimės įveikimo, savianalizės gebėjimų, kito išklauso ugdytas, fizinio aktyvumo, bendradarbiavimo, naujų ryšių užmezgimo skatinimas, vertybių perteikimas ir t.t. Sėkminga patyrimo pedagogikos terapija priklauso nuo įvykio patyrimo kokybės. Jei įvykio dalyvis priims tai kaip nepaprastą iššūkį, tai to įvykio patyrimo poveikis bus kur kas didesnis. Atmintyje išlieka gydantys prisiminimai, kurie dar ilgus metus gali sėkmingai daryti įtaką tolimesniems asmens veiksams (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008 žr. Bauer, H.). Grupės vadovo pareiga yra atsižvelgiant į visus grupės poreikius, galimybes ir kitus rodiklius parinkti tokius metodus, kurie suteiktų didžiausią įmanomą pridėtinę vertę dalyviui. Taip pat labai svarbu, kad vadovas suvoktų taikomo metodo esmę prasmę ir kodėl būtent šio metodo reikia grupei, gebėtų užduoti tinkamus klausimus refleksijoje ir pats reflektuotų stebėto proceso eigą.

Svarbu suprasti, kad patirtiniame ugdyme svarbu ne tik asmenis dalyvio tobulėjimas, tačiau grupės kaip darinio tarpusavio sąveika ir mokymasis būtent iš grupės veiklos proceso. Autorės Zlatavičienė, Mikalopaitė ir kt. teigia, kad šiandieninės patyrimo pedagogikos objektas yra ne asmuo, o grupė, užduotis arba grupei duodamas iššūkis. Grupė suteikia iššūkiui socialinį aspektą, nes norint atlikti užduotį reikia sukaupti mintis, suvaldyti emocijas (psichinis aspektas), įdėti fizinių pastangų (fizinis aspektas) ir dar veiksmus derinti, aptarti su kitais grupės nariais, padėti vieni kitiems, nes užduotį būtina atlikti visiems kartu (socialinis aspektas). (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008). Skaitmeniniame amžiuje augant individualizmui ir jaučiant vis didesnę atskirtį tarp žmonių patirtinio mokymosi metodai sujungia atskirus dalyvius į grupę ir skatina juos mokytis iš tarpusavio sąveikos. Tokiu būdu skatinama bendrystė, ugdoma atsakomybė ne tik už save, bet ir už kitus, skatinamas iniciatyvumas. Svarbu paminėti, kad patyrimo pedagogikos priemonės išsiskiria išgyvenimais, kurių pagrindu sukuriama patirtis, nebūtinai įveikianti didelius pavojus. Lemiamas sėkmingos patyrimo pedagogikos veiksnys yra ne elgesio pokytis ir patirtas išgyvenimas, bet noras savo veiksmus įvertinti, apmąstyti, keisti“ (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008 žr. Reiners, 1995). Viso patirtinio ugdymo prasmė ir tikslas yra ne iškelti kuo didesnius iššūkius dalyviui, bet net mažose patirtyse skatinti jį reflektuoti, įvertinti, mokytis ir pasirinkti ar keisti elgesio modelį ar ne.

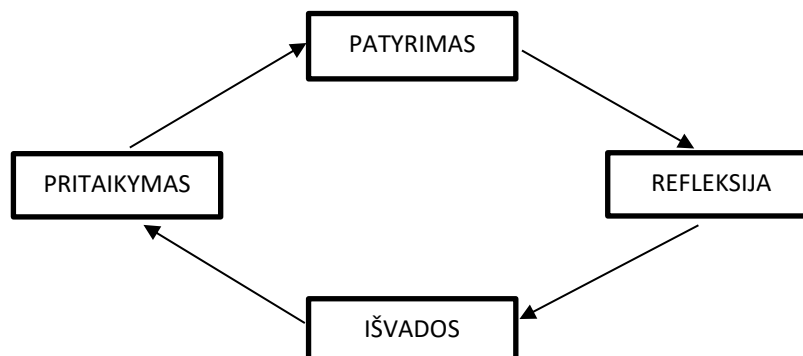
Patirtiniame mokymesi dažniausiai taikomas David Kolb (1984) sukurtas patirtinio mokymosi modelis, dar vadinamas Kolbo ratu. „Kolb modelis efektyvus tais atvejais, jei gebama visiškai atvirai, be išankstinių nuostatų įsitraukti į įvairiausių situacijų sprendimą ir įgyti naujos patirties; stebėti save iš šalies, pažvelgti į savo patyrimą įvairiausiais aspektais, jį apmąstyti; formuoti sąvokas ir principus, apibendrinančius tai, kas buvo stebima; pritaikyti teorines žinias problemoms

spřesti bei naujai patirčiai kaupti.“ (Bubnys, 2012, žr. Linkaitytė). Patirtinis mokymasis suvokiamas kaip keturių stadijų ciklas, kurio metu patirtis paverčiama sąvokomis, kurios vėliau žmogui tampa naujų patirčių pasirinkimo gairėmis.

Patirtimi pagrįsto mokymosi procese apibrėžiami keturi pagrindiniai etapai:

1. **Patyrimas.** Pirmame etape patiriame. Šiame etape svarbu būti atviram ir neturėti išankstinės nuostatos.
2. **Refleksija.** Šiame etape patyrimą apmąstome, analizuojame per asmeninius pastebėjimus. Mokymosi objektas yra visapusiškai aptariamas.
3. **Išvados.** Po pirmųjų dviejų etapų galima daryti tam tikras išvadas: paaiškinimus to, kas vyko, sukurti taisykles ir teorijas.
4. **Pritaikymas.** Mokymosi medžiaga tampa apčiuopiama ir šiame etape ją galime išbandyti, remiantis padarytomis išvadomis, paaiškinimais, sukurtomis taisyklėmis ar teorijomis. Šiame etape gautas rezultatas suteikia naujų patirčių bei suvokimų ir mokymosi ratas prasideda iš naujo. (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008)

1 pav. **Kolbo ratas** (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008)

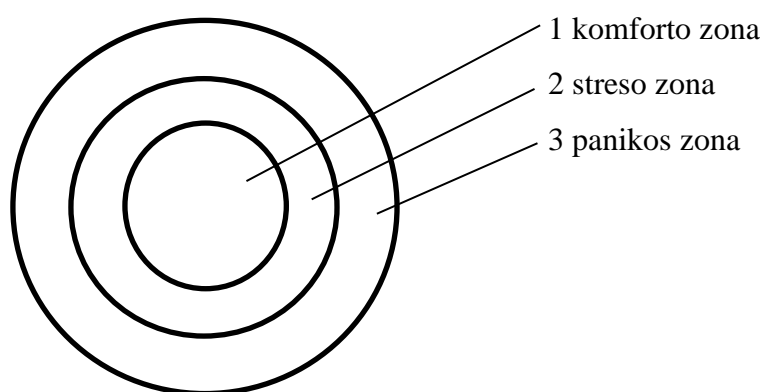
Visas mokymosi procesas vyksta spiraliniu būdu t.y. besikartojantis ciklas niekuomet nėra tapatus prieš tai vykusiam patirties suvokimo procesui (net jei taikomas toks pats metodas). Asmuo reflektuodamas visuomet remiasi savo jau įgyta patirtimi todėl net antrą kartą išgyventa ta pati patirtis reflektuojant skatina atrasti naujų įžvalgų.

Jau ankstesnėse pastraipose minėta refleksijos svarba asmeniniam pokyčiu paskatinti yra viena iš patirtinio mokymosi proceso dalių. Patirties mokymasis vyksta taip, kad refleksija yra atsakinga už pokyčius. Patyrimo pedagogika remiasi veiksmu ir visuma. (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008). Po kiekvieno pritaikyto metodo, užsiėmimo, žaidimo ypač svarbu grupės vadovui kartu su grupe reflektuoti tai, kas įvyko proceso metu, kaip jaučiasi grupės nariai, kokias

įžvalgas, patirtis iš proceso pasiėmė. Tokiu būdu skatinamas asmens gebėjimas reflektuoti, išgirsti kitus, mokytis iš patirties bei ją paversti asmeninių pokyčių katalizatoriumi.

Praktikoje taikant patirtinio mokymo metodus svarbu žinoti apie žmogaus būvio zonas: komforto, streso ir panikos zonas, ir jų ypatybes mokymosi procese. Komforto zonoje žmogus jaučiasi labai patogiai, viskas yra įprasta ir lengva, saugu. Šioje zonoje nieko naujo neišmokstama. Streso zonoje žmogus jaučia diskomfortą, užduotis jam yra nauja arba kelianti iššūkį, bet nėra neįveikiama. Jaučiant šokią tokią įtampą padidėja dėmesys, asmuo sukaupia valią, fizines, psichines galias ir susidoroja su užduotimi įgydamas naujos patirties. Panikos zonoje žmogus nekontroliuoja savo veiksmų, jausmų, apima baimė ir žmogus tampa neįgalus ko nors išmokti. Įsijungia išlikimo instinktas. Dažniausiai ši zona pasiekama kuomet žmogus (tuo metu) yra nepajėgus įveikti užduotį, fiziškai, psichologiškai ar kt.

2 pav. **Komforto, streso, panikos zonos vizualiai** (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008)

Patyrimo mokymosi proceso viena iš sudedamųjų dalių yra iššūkis. Iššūkis arba streso zona atsiranda tuomet, kai asmuo jaučia diskomfortą atlikdamas užduotį dėl savo patirties, galimybių, gebėjimų stokos, fizinio pasirengimo nebuvimo ir t.t. Geriausiai patyrimo pedagogiką, „*Patyrimo pedagogika ir jos taikymas*“ autorių nuomone, apibrėžia Heckmeier ir Milchl (1999), kurie teigia, kad patyrimo pedagogika yra į veiksmą orientuota metodika, siekianti per konkretų mokymosi procesą mesti jauniems žmonėms psichinį, fizinį ir socialinį iššūkį, kuris lems asmenybės raidą ir padės atsakingai planuoti savo gyvenimą. Patirtinio mokymosi metodai sukelia tam tikrą įtampą, kuri mobilizuoja psichines fizines ir fizines jėgas bei energiją. Dėl padidėjusios įtampos galima jausti dalyvių nepasitenkinimą tačiau neigiamos emocijos yra viena iš patirtinio mokymosi proceso dalių. „Patyrimo pedagogikos specialisto užduotis yra pateikti jauniems žmonėms iššūkį, įstumti iš komforto zonos į streso zoną, tačiau būtina atidžiai stebėti, kad jie nepakliūtų į panikos zoną, kur ne tik nieko nedaroma, bet ir nekontroliuojama savo veiksmų.“ (Zlataravičienė, Mikalopaitė, et al. 2008) Svarbiausia grupės vadovui taikant metodus, kurie gali sukelti įtampą grupėje stebėti proceso

eigą, dalyvių reakcijas, veiksmus ir veiklai pasibaigus kartu su grupės nariais reflektuoti, kas įvyko ir ką galima būtų išmokti iš jau įgytos patirties. Grupės vadovas yra tik kaip vedlys stebintis procesą, bet į jį nesikiša nebent pastebi neleistinus, nesaugius veiksmus, kurie gali paveikti kitų proceso dalyvių sveikatą.

Apibendrinus surinktą informaciją patirtinio mokymosi lauke galima daryti išvadas, kad šis mokymosi būdas ugdo įvairiapusišką asmenybę gebančią dirbti komandoje, reflektuoti ir pritaikyti patirtį savo asmeninių pokyčių skatinimui. Viena iš svarbiausių mokymosi dalių yra refleksija, kurios metu kiekvienas asmuo dalinasi savo išvalgomis, emocijomis, patirtimis taip užfiksuodamas savo asmeninę patirtį ir lavindamas gebėjimą pastebėti detales, kurios jam ar grupei yra svarbios. Patirtinio mokymosi metu dažnai yra jaučiamas diskomfortas atliekant užduotį, nes dažnai tai yra nauja, nepatirta. Toks spaudimas pagreitina mokymosi procesą ir fiziologiškai sufokusuoja žmogaus gyvybines funkcijas užduoties atlikimui. Dažniausiai patirtiniame mokymesi vadovaujamosi Kolbo rato metodika, kuri leidžia nuosekliai sudėlioti proceso eigą taikant metodus (patyrimas, refleksija, išvados, pritaikymas) ir užtikrina efektyvų mokymąsi.

1.4. PROJEKTO VALDYMAS

Projektas, tai sąvoka galinti apimti daug įvairiausių gyvenimo sričių, nuo asmeninės iki profesinės sferos. Projektu gali būti šeimos atostogų planavimas, įmonės naujo produkto įvedimas į rinką, jo gamyba ar kūrybinės idėjos įgyvendinimas. Projektų vadybos /valdymo literatūroje galima rasti įvairių šio termino apibrėžimų atitinkančių kuriamo objekto poreikį. Šioje dalyje bus gilinamasi kokia yra projekto / projektų valdymo sąvoka, apibrėžimas, kokios yra projekto sudedamosios dalys ir jo rengimo bei įgyvendinimo etapai. Didžiausias dėmesys bus skiriamas projektų valdymo apibrėžimams, kurie gali būti pritaikomi švietimo, neformaliojo ugdymo lauke, atsižvelgiant į baigiamojo darbo kūrybinio projekto pobūdį.

1.4.1. PROJEKTO IR PROJEKTO VALDYMO SĄVOKOS

Projektai ir jų valdymas naudojamas pačiose įvairiausiose srityse - versle, švietime, informacinėse technologijose, ir kt. Kaip jau minėta anksčiau, projektas ar projekto valdymas gali turėti kelis apibrėžimus atitinkančius projekto veiklos pobūdį, tačiau net ir įvairiose apibrėžimo versijose galime atrasti pagrindines projekto veiklos sudedamąsias dalis, kurios yra privalomos sėkmingo projekto įgyvendinimui. Tam tikri apibrėžimai atitinka techninio, produkto gamybos ar kitos srities poreikius, bet neatitinka kitų tipų projektų poreikių todėl svarbu išsigryninti kokiais apibrėžimais vadovaujantis bus vykdomas projektas.

Tam, kad galėtumėm apžvelgti projekto sąvokos įvairiapusiškumą ir bendrus sąvokų sąlyčio taškus svarbu apžvelgti bent kelių autorių išsakomą nuomonę šia tema. Pasak vieno iš autorių, kalbančių apie projektus ir jų valdymą, „projektas – tai ilgalaikis, sistemingas ir suplanuotas bandymas, pasižymintis vertinimu. Tai planuojamas ir vertinamas darbas, pastangų sistema, darbo forma, kurią lemia iškilusios problemos ir jų prigimtis. Projektas būna kuriamas susidūrus su nauju reiškiniu, kuris iniciatorių nuomone, reikalauja intervencijos, turinčios padėti įgyti daugiau patirties ir duoti naudingų rezultatų“ (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011, žr. Tamošiūnas, 1999). Vienas iš pateiktų autoriaus projekto tikslų yra atrasti probleminę sritį ir joje įvykdžius tam tikros formos intervenciją (pasitelkiant metodikas ir kt.) sukurti teigiamą pokytį būtent toje probleminėje projekto sferoje ir įgyti patirties bei kompetencijų. Probleminė sritis turi būti įdomi ir skatinanti dirbti projekto iniciatorius bei projekto komandą. Pastarojo autoriaus teigimu projektas yra ilgalaikis, sistemingas, suplanuotas, tačiau Zuzevičiūtės ir Žvinienės nuomone projektas tai vienkartinė, dažniausiai nauja užduotis, kuria siekiama aiškiai suformuluoto tikslo; ji skiriasi nuo kasdienių bei rutinos užduočių, nes turi aiškiai nustatytą pradžią ir pabaigą. Užduotys dažniausiai planuojamos ir kontroliuojamos (2011) Šis apibrėžimas projekto valdymo sąvoką papildė laiko apibrėžtumo įvedimu, pabrėžiant jog projektas dažniausiai yra vienkartinis įvykis turintis aiškius laiko rėmus, taip pat aiškiai atskiriamas nuo gyvenime mums būdingų įprastų rutininių užduočių. Taip pat autorės papildė šią sąvoką teigdamas jog šiandien projektai suprantami kaip kryptinga, aiškus išteklių ir laiko ribas bei kokybės reikalavimus turinti veikla (2011) aiškiai išskirdamos esminius projektui būdingus požymius tokius kaip kryptingumas, aiškūs ištekliai ir laiko ribos.

Įvairiapusišką ir daugialypį projekto apibrėžimą pateikia projektų valdymo institutas (angl. Project Management Institute, PMI) savo projektų valdymo standarto leidinyje esančioje pastraipoje. „Projektas – tai laikina veikla, nukreipta sukurti unikalų objektą (produktą ar paslaugą). Žodis *laikina* reiškia, jog nustatoma tiksli projekto pradžia ir pabaiga. *Unikalumas* rodo projekto rezultato (produkto ar paslaugos) naujumą, kuris bus naudingas kuriam nors konkrečiam klientui ar projektui suinteresuotų asmenų grupei. Produktas ar paslauga gali būti unikali net tuo atveju, jei tai, kas daroma dabar, jau buvo atlikta daug kartų prieš tai, tačiau skiriasi projekto savininkas, dizainas, vieta, kontraktai ir t.t. Projektais siekiama konkrečių tikslų, paprastai žinant tikslus terminų, biudžeto ir pasiektų rezultatų kokybės reikalavimus.“ (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011 žr. A Body of Knowledge, 2010). Šiame apibrėžime galima rasti pagrindines sudedamąsias projekto struktūros dalis, kurios sudaro kuriamo projekto esmę: laikas, unikalumas, aiškus tikslas, aiškūs reikalavimai.

Visų projekto apibrėžimą jungiančios ir esminės dalys išlieka ties keliais svarbiais aspektais, kuriuos kiekvienas kuriantis projektą asmuo turėtų žinoti:

- **Laikas.** Projekto valdyme yra labai svarbus laiko dėmuo. Prieš pradėdant projektą svarbu nusimatyti laiko terminus ir aiškiai suplanuoti veiksmų planą. Žinant kiek laiko

truks projektas, kada jo pradžia, kada pabaiga, įgyjamas aiškumas ir papildoma motyvacija. Neturint aiškios nuovokos, kiek laiko reikia numatyti projektui galima susidurti su didelėmis laiko vadybos problemomis, kurios gali lemti projekto žlugimą. Projektas gali būti ilgalaikis, trumpalaikis, tęstinis arba vienkartinis.

- **Temos unikalumas.** Dar viena svarbi sudedamoji dalis yra projekto tema, jos unikalumas ir atrasta probleminė sritis, kurioje norima veikti. Svarbu, kad šioje dalyje dalyvautų projekto iniciatorių komanda ir pasirinkta sritis jiems būtų patraukli, prasminga ir motyvuojanti tolimesniems darbams.
- **Tikslas.** Projektas neturėdamas aiškios temos ar probleminės srities negali turėti kitos svarbios detalės – aiškaus tikslo. Iniciatyvinė komanda turėdama aiškų tikslą gali išsikelti tinkamus uždavinius ir nusimatyti darbus, kurie turi būti atlikti norint pasiekti tikslą. Tikslo išsikėlimas suteikia komandai daugiau aiškumo, konkretumo, motyvacijos ir sufokusuoja ties darbais padedančiais pasiekti užsibrėžtą tikslą.
- **Vertinimas.** Projekto įsivertinimui ir stebėjimui svarbu aiškūs reikalavimai, kurie padėtų visai komandai sėkmingai judėti užsibrėžtų tikslų link. Pačioje projekto pradžioje reikėtų su komanda nusibrėžti aiškias ribas, ką norima pasiekti projektu, kokie galimi materialiniai ištekliai, kokie yra sėkmės ir nesėkmės rodikliai ir kt. Ši dalis kiekvienam komandos nariui suteikia aiškumo ir stabilumo.

Taip pat yra dar viena projektams labai būdinga dalis – **komanda**. Tai speciali savarankiška arba nesavarankiška projekto dalyvių grupė, kuri sudaroma rengiant arba įgyvendinant projektą, o vėliau išformuojama. (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011). Dažniausiai komandos dirba tik numatyto projekto laikotarpiu. Keičiantis projektams keičiasi ir komandos sudėtis. Efektyvi komanda yra neatsiejama sėkmingo projekto sudedamoji dalis.

Šaltiniuose minimi **riboti ištekliai** ir jų svarba. Kiekvienas projektas turi numatyti projektui skirtų finansinių, materialinių, žmogiškųjų, informacinių ir kt. išteklių kiekį užsibrėžtiems tikslams pasiekti. Tai ypač svarbi organizacinė projekto valdymo dalis, kurią svarbu numatyti planuojant su projektu susijusias veiklas. Ribotų išteklių numatymas projekto pradžioje gali padėti išvengti netikėtų rizikos faktorių.

Visos paminėtos projekto struktūrinės dalys glaudžiai sąveikauja tarpusavyje ir yra neatsiejamos viena nuo kitos. Norint projekte pasiekti geriausių rezultatų svarbu kiekvienai sričiai skirti pakankamai laiko ir dėmesio ir įsivertinti savo bei komandos galimybes dar prieš įgyvendinant projektą. Projekto rezultatas – norimos būklės pasiekimas, pageidaujamo produkto, kuris atitiktų žmonių reikmes, sukūrimas (Zuzevičienė, Žvinienė, 2011, žr. Ališauskas, Kazlauskienė, 2005). Remiantis projekto rezultato apibrėžimu rezultata sudaro pasiektas užsibrėžtas tikslas (norima būklė) ir sukurtas produktas atitinkantis žmonių lūkesčius. Svarbu, vykdant projektinę veiklą ir turint

omenyje visas struktūrinės dalis, kiek įmanoma labiau išpildyti žmonių lūkesčius (išorinė aplinkybė) ir pasiekti užsibrėžtus tikslus (vidinė aplinkybė).

Tam, kad projektas įvyktų ir galimai būtų sėkmingas, svarbu suvokti kas yra projekto valdymas ir kokios priežastys lemia ar projektas valdomas sėkmingai ar ne. Projekto valdymas susideda iš dviejų sąvokų – „projektas“ ir „valdyti“. Vienas iš autorių valdymo sąvoką aiškina taip - „Valdymas yra aiškiai identifikuojamas procesas, apimantis planavimo, organizavimo, vykdymo ir kontrolės fazes, žmonių naudojamas tikslams suformuoti ir įgyvendinti“ (Lessel, 2007, žr. Litke, 1991). Ši sąvoka, apibrėžianti proceso valdymą, apima visas svarbiausias dalis būtinas sėkmingam projekto, renginio ar kt. formato objekto įgyvendinimui. Valdymo proceso sudedamosios dalys (dar vadinamos fazėmis) yra planavimas, organizavimas, vykdymas ir viso proceso kontrolė.

Valdymo sąvoka gali būti pritaikoma ne tik projektams, tačiau ir paprastoms buitiniams užduotims, šeimos atostogų planavimui ar masinės gamybos produktų gamybai ir kt. Projekto valdymo sąvokos paaiškinimas, atitinkantis projekto susijusio su švietimu ir neformaliuoju ugdymu poreikį, pateikiamas knygoje „*Projektų vadyba švietime*“: „Projekto valdymas apibūdinamas kaip žinių, ypatumų, priemonių ir technikų panaudojimas projektinėje veikloje, siekiant patenkinti suinteresuotųjų poreikius bei lūkesčius“ (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011, žr. Bianzle ir kt., 2010). Šiuo apibrėžimu įvardinamos ne projektui būdingų struktūrinių dalių įgyvendinimas, tačiau asmenų, įgyvendinančių projektą asmeninės savybės, žinios, įgūdžiai pritaikomos praktikoje siekiant užsibrėžtų, projekte numatytų tikslų ir atitinkant suinteresuotųjų lūkesčius. Sąvokoje pabrėžiama žmogiškųjų išteklių svarba projekte. Tai atskleidžia didelę komandos įtaką, kuri lemia projekto realizavimo galimybes ir jo kokybę.

Galima teigti, kad projektą vykdanči komanda turi gebėti, planuoti, organizuoti, vykdyti ir atlikti proceso kontrolę viso projekto eigoje, tačiau projekto sėkmę lemia komandos narių gebėjimų, asmeninių savybių, žinių, turimų įgūdžių visuma ir atitinkamas žmogiškųjų išteklių pritaikymas projekto tikslų įgyvendinimui.

Apibendrinus visą informaciją galima daryti išvadas, kad tinkamas, projekto poreikius atitinkantis apibrėžimas ir jo tarpusavyje susijusių proceso dalių suvokimas yra pirmasis žingsnis link kokybiško projekto įgyvendinimo. Projekto apibrėžimuose paminėtos pasikartojančios struktūrinės dalys (pradžios ir pabaigos laikas, temos aktualumas, projekto vertinimas ir tikslas) yra tarpusavyje susijusios ir sąveikauja viena su kita. Tam, kad projektas būtų sėkmingas svarbiausia yra kryptingai išnaudoti turimus žmogiškuosius išteklius ir jų stipriausias savybes, žinias, gebėjimus, nes jie tiesiogiai įgyvendins visą projektą.

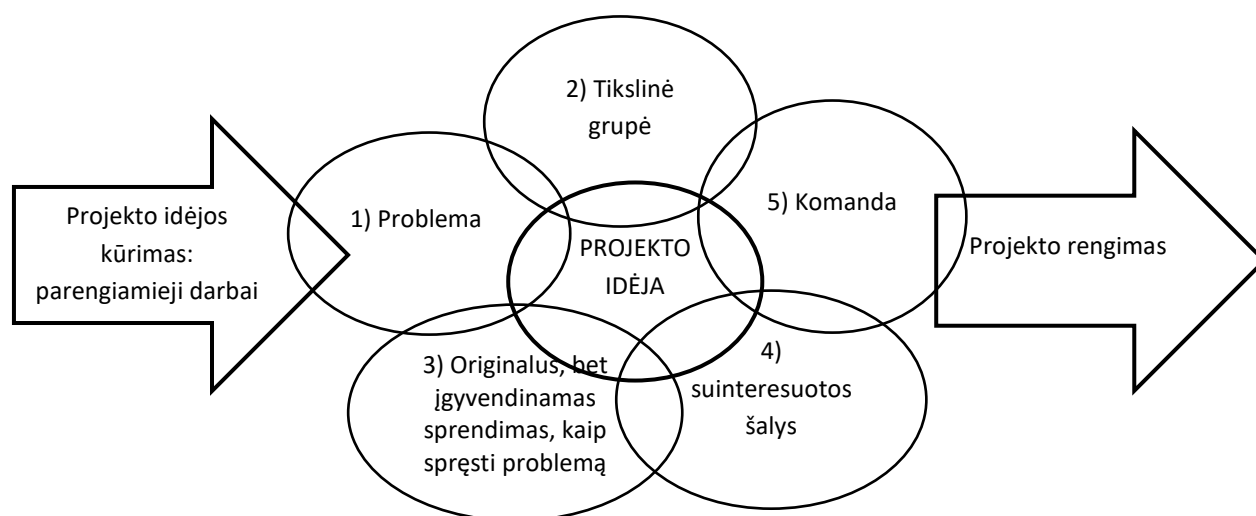
1.4.2. STRUKTŪRINĖS PROJEKTO VALDYMO DALYS IR METODIKOS

Iš pateiktų projekto valdymo apibrėžimų galima pastebėti, kad projektas susideda iš struktūrinių sudedamųjų dalių, kurios sudaro bendrą projekto visumą ir sąveikauja tarpusavyje. Keletas iš svarbiausių buvo paminėtos skyriuje, kuriame buvo kalbama apie projekto apibrėžimą. Šiame skyriuje bus tikslingai išskiriamos projekto idėjos ir proceso gyvavimo dalys, projekto valdymo elementai su tikslu detaliau išsiaiškinti projekto veikimo bei jo valdymo principus.

Projektas prasideda nuo iniciatoriaus arba žmonių iniciatorių grupės idėjos, kuri pateikia unikalų esamos problemos sprendimo būdą. Pasak W. Lessel „Projekto idėja gali atsirasti kaip konkretaus, tam tikro jos iniciatoriaus noras įgyvendinti permainas arba būtinybė išspręsti susidariusias problemas“ (2007). Idėja, iškelta probleminės temos lauke, gali kelti iššūkį ir kartu reikalauti problemos intervencijos, siekiant pagerinti esamą situaciją. Šiame pradiniam projekto idėjos etape yra svarbus iniciatoriaus indėlis ir jo siūlomos idėjos pateikimas bei pagrindimas komandai ar užsakovams.

Projekto idėja susideda iš tam tikrų struktūrinių dalių, be kurių neįmanomas idėjos įgyvendinimas ir tolimesnė jos raida visame projekto procese. Detalesnį pavyzdį iš kokių struktūrinių dalių yra sudaromas projekto idėja galima rasti pateiktame projekto idėjos elementų paveiksle (3 pav.). Tam, kad projektas būtų sėkmingas svarbu išsiginčinti visas projekto idėją sudarančias struktūrines dalis ir visoms joms skirti atitinkamą dėmesį.

3 pav. **Projekto idėjos elementai ir jos vaidmuo projekte** (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011, žr. Targamadžė ir kt., 2006)

Dažnai organizuojant projektus tam tikroms projekto struktūrinėms dalims neskiriama pakankamai dėmesio pastangų, todėl patiriama nesėkmė. Šių struktūrinių dalių vizualus išskaidymas (3 pav.) yra svarbus analizuojamo projekto kontekste.

Projekto idėja, kaip pirminis projekto etapas yra sudaryta iš kelių, vienas kitą papildančių elementų (3 pav.).

Visų pirma projekto idėja turi turėti aiškiai apibrėžtą probleminę sritį, kurioje yra reikalingas pokytis. Išsiginčius probleminį lauką, galima ieškoti kūrybiškų ir originalių būdų kaip esamą situaciją pakeisti.

Sekantis elementas yra tikslinė grupė, kurios dydis lytis ir kiti demografiniai rodikliai priklauso nuo probleminės situacijos lauko. Svarbu kuo detaliau išskirti savo tikslinę grupę / auditoriją, pasirinktame probleminiame lauke, siekiant padaryti kuo didesnę ir turintį išliekamąją vertę poveikį.

Dar vienas projekto idėjos laukas yra suinteresuotosios šalys. Projekto sumanytojas dažniausiai yra susijęs su tam tikra organizacija ar įstaiga, kurioje vykdo savo veiklą siekdamas asmeninių, karjeros tikslų. Pasirinkus projektą įgyvendinti organizacijoje, organizacija tampa suinteresuotąja šalimi. Suinteresuotosios šalys gali būti švietimo, ugdymo įstaiga, nevyriausybinė organizacija, įmonė ar kt. „Tam tikros mokyklos, švietimo centro, įmonės personalo skyriaus, universiteto, nevyriausybinės organizacijos tyrimo ar švietimo veiklos prioritetai yra viena pagrindinių projekto idėjos krypties gairių.“ (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011). Teikiant projekto idėją ar įgyvendinant projektą svarbu atsižvelgti į suinteresuotosios šalies veiklos prioritetus, kurie gali nukreipti projektą atitinkama linkme.

Jau ankstesniame skyriuje minėta komandos svarba projekte neišvengiamai patenka ir į idėjos įgyvendinimo elementų sąrašą. Projekto idėjos etape iniciatorius arba tyrėjas turi numatyti kokios komandos reikės būtent šiai probleminei temai tirti, nagrinėti, įgyvendinti.

Projektas, pagal jau anksčiau išsiaiškintą apibrėžimą, yra laikina veikla, nukreipta sukurti unikalų produktą ar paslaugą (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011, žr. A Guide to the Project Management Body of Knowledge, 2010). Laikina veikla reiškia, kad projektas turi aiškų pradžios ir pabaigos nustatytą laiką bei savo gyvavimo laikotarpį. Projekto gyvavimas tai laikotarpis nuo idėjos atsiradimo iki projekto įgyvendinimo pabaigos (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011). Pats pirmasis projekto rengimo žingsnis, kaip jau minėta, yra projekto idėjos parengimas, o tarp projekto idėjos ir pradinės koncepcijos yra išskiriama **parengiamoji fazė**, kurios metu yra paskirstomi darbai, paskirstomos aiškios užduotys, suformuojamos komandos, analizuojamas, tiriamas probleminis projekto laukas.

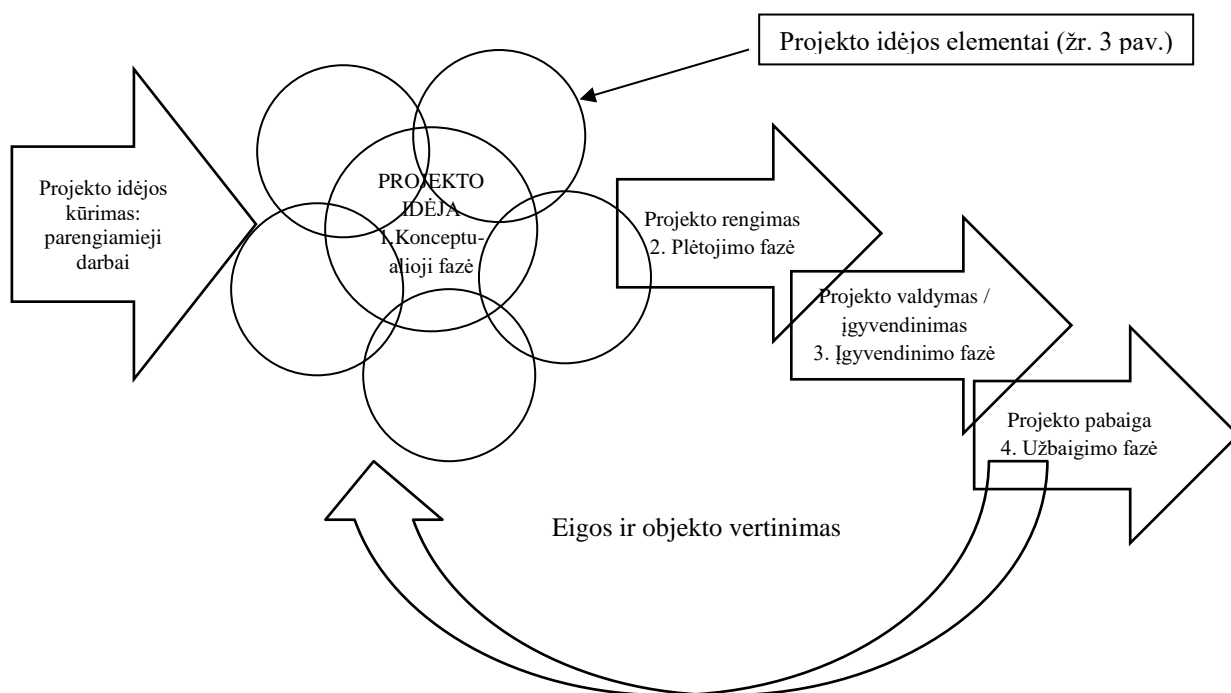
Paprastai projekto gyvavimas skirstomas į keturias fazes (4 pav.).

1. **Konceptualioji fazė.** Formuluojiama paskirtis, tikslai, uždaviniai, pasitelkus statistinius duomenis, specialias studijas ir pan., pateikiamas pagrindimas

2. **Plėtojimo fazė.** Darbų vykdymo numatymas, kalendorinio grafiko sudarymas, projekto biudžetas, projekto sąmatos sudarymas.
3. **Įgyvendinimo fazė.** Projekto darbų įgyvendinimas, numatyto (unikalaus objekto (produkto ar paslaugos) sukūrimas. Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas detaliam planui sudaryti, turiniui ir tikslams įgyvendinti, darbui suskirstyti etapais.
4. **Užbaigimo fazė.** Fundatoriui (užsakovui) perduodama visa projekto dokumentacija – produktas.[...] Paprastai koordinatorius parengia gautinę ataskaitą. (remiantis Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011)

Projekto pabaigoje visa jau įvykusi veikla yra **objektyviai įvertinama**, daromos išvados, siūlomos rekomendacijos.

4 pav. **Pagrindinės projekto gyvavimo fazės** (Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011)

Apžvelgus projekto gyvavimo fazes matoma labai aiški projekto struktūra ir sandara, kurios atskiros dalys turi sau būdingą veiklą ir darbų planą. Remiantis šia schema galima daug produktyviau paskirstyti darbus komandoje tam tikrų projekto fazių metu, valdyti laiko bei išteklių resursus ir maksimaliai išvengti rizikos faktorių galinčių nulemti projekto žlugimą. Taip pat labai svarbi yra projekto vertinimo dalis, kuri leidžia apžvelgti visą projekto eigą, įvertinti teigiamus, neigiamus aspektus ir leidžia visai organizacijai tobulėti kaupiant patirtį.

Pagal projekto valdymo apibrėžimą projekto valdymas yra visų turimų gebėjimų, žinių panaudojimas projektinėje veikloje siekiant sėkmingai įgyvendinti projektą ir patenkinti

suinteresuotų asmenų lūkesčius. Projekto valdymą (Zuzevičienė, Žvinienė, 2011,) sudaro trys elementai:

- **Apimtis.** Projekto tikslui pasiekti keliami uždaviniai;
- **Ištekliai.** Darbuotojai ir priemonės, reikalingi projekto tikslams pasiekti. Šis elementas priklauso nuo projekto biudžeto.
- **Grafikas / planas.** Nurodoma uždavinių atlikimo tvarka, laikas ir bendra projekto trukmė.

Visi šie su projekto valdymu susiję elementai yra tarpusavyje susiję. Esant darbuotojų trūkumui ar nespėjant atlikti užduočių gali sumažėti projekto apimtis.

Projektas nors ir turi labai aiškią struktūrą, tačiau jo procesas yra labai dinamiškas ir kintantis. Pasak Zuzevičiūtės ir Žvinienės projektą veikia įvairūs teigiami ir neigiami reiškiniai, todėl pakeitimai neišvengiami. Gali kisti ir projekto pradiniai tikslai, tačiau tai nereiškia, kad projektas nepasisekė; priešingai, tai gali reikšti, kad projektas kokybiškesnis. Svarbu nuolat jį tobulinti ir siekti geriausių rezultatų (2011). Viena iš galimų sėkmingo projekto prielaidų yra kruopštus planavimas viso proceso metu, ypač pasirengimo dalyje. Planavimas ir projekto priežiūra yra lemtingi vardikliai, kurie padidina tikimybę sėkmingai įgyvendinti projektą ir išvengti arba sėkmingai susidoroti su rizikos faktoriais.

Apibendrinus informaciją galima daryti išvadą, kad projektas turi labai aiškią savo gyvavimo fazių ciklą, kuriame yra daug tarpusavyje susijusių ir vienas nuo kito priklausomų elementų. Tam, kad projektą būtų lengviau valdyti reikia susipažinti su projekto gyvavimo fazių ciklu ir numatyti atitinkamas užduotis tam tikroms ciklo dalims. Taip pat svarbu žinoti iš kokių elementų susideda projekto valdymas, nes tai leidžia efektyvinti darbų pasiskirstymą tarp komandos narių ir paaiškina kodėl projekto imtis gali sumažėti dėl nepakankamo darbuotojų kiekio. Norint padidinti projekto sėkmės tikimybę labai svarbu jau nuo pat projekto idėjos pradžios kruopščiai planuoti, nes tai gali padėti numatyti projekto laukiančias grėsmes, galimų išteklių poreikį, sumažinti stresą.

1.4.3. PROJEKTO VALDYMO PROCESO PRITAIKYMAS STOVYKLINIAME FORMATE

Susipažinus su tipinėmis projekto idėjos, gyvavimo ir valdymo sudedamosiomis dalimis reikia suvokti jų prasmę ir galimą teorinę naudą, tačiau daug svarbiau tai išbandyti, atskirti bei pritaikyti išvardintus elementus praktikoje.

Kadangi stovyklos formatas leidžia laisvai pasirinkti turinio, metodų, mokymosi procesų įgyvendinimo pobūdį, didelė dalis projekto yra komandos kūrybinio proceso išdava. Dažnai proceso eiga nėra apibrėžiama veiklos fazėmis ir vyksta savieiga. Visgi stovyklos kūrimas ir jos

įgyvendinimas turėtų išlikti labiau kūrybinis procesas, bet visas organizavimas ir pasiruošimas turėtų būti struktūruotas ir aiškus, siekiant išvengti streso ir rizikos užmiršti svarbias projekto sėkmę lemiančias detales.

Žvelgiant į projekto idėjos struktūrinę dalį 4 iš jų yra labai svarbios ir stipriai įtakančios tolimesnę stovyklos planavimo eigą (komanda, problema, tikslinė grupė, originalus, bet įgyvendinamas būdas kaip spręsti problemą). Dažniausiai neaiški suinteresuotų šalių paskirtis ir ką galima išskirti kaip suinteresuotą šalį – tėvus, organizaciją, gal būt vaikus.

Iš anksto planuojant būsimą stovyklą dažniausiai iškeliami labai aiški problema (dar vadinama tema), kuri įvairiais metodais, žaidimais, veiklomis yra sprendžiama edukaciniame lygmenyje. Taip pat yra aiški tikslinė grupė. Dažnai stovyklos yra nustatę kokio amžiaus vaikai gali dalyvauti sukurtoje programoje. Įprastai tai yra mokyklinio amžiaus vaikai, dažnai skirstomi į pogrupius pagal amžiaus grupę (nors yra išimčių, kuomet visų amžių grupių vaikai yra vienoje grupėje). Stovyklos, kuriose dalyvauja kitų amžiaus grupių dalyviai yra labiau nestandartinės nei standartinės. Pats stovyklos formatas kaip problemos sprendimas yra originalus ir suteikiantis daug kūrybinės laisvės dirbant su grupe, taikant nestandartinius metodus, žaidimus probleminei situacijai spręsti.

Stovyklos kūrimas ir jos kaip projekto gyvavimo procesas galėtų būti tobulinamas pritaikant tam tikrus naudingus metodus taikomus projektų valdyme. Kaip pvz. efektyviam darbų planavimui, jų paskirstymui ir efektyviam projekto laiko valdymui naudojamos Gantto diagramos apimančios darbų pasiskirstymą, komandos narių atsakomybių prisiėmimą ir darbų progreso vizualią išraišką laiko skalėje (1 priedas). Pasak Zuzevičiūtės ir Žvinienės, Gantto diagrama yra efektyviausia priemonė, padedanti sujungti darbo planą su laiko planu (2011). Šios diagramos sudarymas padėtų stovyklos plėtojimo ir įgyvendinimo fazėse sustruktūruoti ir paskirstyti, deleguoti darbus komandos nariams.

Užbaigiamoji stovyklos fazė dažnai būna visos stovyklos dalyvių refleksija atskirose ar bendroje grupėse. Dalis stovyklų turi iš anksto paruoštas anketas, kurias yra pildomos paskutinę stovyklos dieną, siekiant susirinkti pastebėjimus, nuomones iš dalyvių, tačiau anketos pildymas dažnai stovyklautojų yra pildomas atmetinai, nenoriai, todėl būtina iškelti klausimą kiek anketa yra naudinga ir būtina proceso užbaigime. Svarbiausia stovyklos užbaigimo dalis yra vadovų, organizatorių refleksija apie praėjusį procesą, sunkumus, iššūkius, pamokas, kurias išmokus galima palengvinti kitų projektų eigos procesus. Rekomenduotina, kad ši dalis būtų fiksuojama raštu.

Projekto, stovyklos valdyme taip pat svarbu vadovautis projekto valdymo elementais – apimtimi, ištekliais ir grafiku / planu. Svarbu išsikelti tikslus, kurie bus įgyvendinami stovykloje ir kiek žmonių bus pasiekta stovyklos metu. Taip pat svarbu sudaryti sąrašą turimų ir galimai reikalingų išteklių, kad iš anksto būtų numatomos finansavimo galimybės, ieškoma partnerių, formuojama

komanda atitinkanti stovyklos dalyvių kiekį. Bene svarbiausia projekto valdymo dalis, kelianti didžiausius iššūkius yra grafiko ir plano sudarymas. Siekiant išvengti paskutinės minutės „laužų gesinimo“ naudinga kartu su komanda iš anksto susiplanuoti numatomus darbus, pasiskirstyti darbais. Vienas iš planavimo būdų gali būti jau minėta Gantto lentelė (1 priedas). Taip pat rekomenduojama pasidaryti strateginį metų, ar ilgesnio laikotarpio planą, kuriame būtų galima matyti visus projektus laukiančius ateityje.

Apibendrinimas. Šios teorinės dalies pagrindinis tikslas buvo išanalizuoti ir supažindinti su neformaliojo švietimo veiklomis ir viena iš veiklų atšakų – stovyklos formatu. Turint omenyje darbe analizuojamą ir planuojamą įgyvendinti projektą „Širšių lizdas“ buvo siekiama įsigilinti į stovyklos formato specifiką, teisinius apribojimus ir įforminimus, stovyklų tipus bei pobūdį. Taip pat buvo analizuojama projektui būdingos veiklos rūšis - patirtinis mokymasis ir aiškinamasi kuo jis išskirtinis ir unikalus bei naudingas šio projekto kontekste.

Paskutiniame teorinės dalies poskyryje dėmesys buvo skiriamas projekto valdymo sąvokai išsiaiškinti ir detaliau įsigilinti į projekto valdymo procesus su tikslu praktiškai pritaikyti ir išskirti juos stovyklinio formato kontekste. Šios dalies pagrindinis siekis ir tikslas buvo atrasti naujus būdus kaip efektyviau planuoti stovyklos įgyvendinimo procesus sutaupant žmogiškuosius, materialinius ir laiko resursus.

Apibendrinant visą nagrinėtą literatūrą galima daryti išvadas:

- Teisinis stovyklų reglamentavimas susideda iš daugelio teisinių reglamentų, įsakymų ir įstatymų, kurie skirti užtikrinti šios srities veiklos organizatorių pagrindinius tikslus kokybiškos stovyklos išpildymą edukaciniu, fiziniu, dvasiniu lygmeniu.
- Neformalusis ugdymas yra formalųjį ugdymą papildanti sritis, kuri padeda ugdyti įvairiapusišką, kūrybišką, sąmoningą žmogų;
- Projektai ir projektų valdymas yra sudaryti iš tarpusavyje sąveikaujančių kompleksinių dalių, kurias galima suvaldyti kruopščiai planuojant ir skiriant kiekvienai sričiai pakankamai dėmesio.
- Projekto valdymo procesus galima įdiegti į stovyklos kūrimo ir įgyvendinimo procesą taip siekiant efektyviai išnaudoti žmogiškuosius, materialinius ir laiko resursus.

2. PROJEKTO „ŠIRŠIŲ LIZDAS“ APRAŠYMAS

Antroje darbo dalyje bus aprašoma projekto idėja, kokią problemą visuomenėje šis projektas sprendžia, atliekama literatūros šaltinių apžvalga projekto tema (mamų dukrų santykiai) taip pat apžvelgiamos projekto stipriosios, silpnosios pusės ir daroma SSGG analizė siekiant objektyviai įvertinti projekto veiklą turinį, komandos darbą, komunikaciją viešojoje erdvėje ir kitas sudedamąsias projekto dalis.

2.1. IDĖJA

Pagrindinė stovyklos „Širšių lizdas“ idėja yra vienoje stovykloje suburti paaugles ir jų mamas tam, kad būdamos vienoje erdvėje, kartu žaisdamos, veikdamos ir kalbėdamos atrastų naują tarpusavio ryšį ir bendravimą. „Whatansu“ komandos „Širšių lizdo“ projekto idėjos gvildenimas prasidėjo jau 2016 metų vasaros pabaigoje, kuomet pasirodė pirmasis vyrams ir berniukams skirtas projektas „Vyrų kalvė“. Didelė dalis stovyklautojų merginų ėmė reikšti norą patirti stovyklą, kurioje būtų vien tik moterys. Galutinis stovyklos konceptas – stovykla mamoms ir dukroms – buvo patvirtintas 2017 metų rudenį kartu su komanda nusprendus, kad šis projektas tikrai įvyks.

Projekto problema. Šis projektas sprendžia mamų ir dukrų santykių problemą. Kadangi santykių problemos yra labai platus laukas, dėliojant programą buvo nuspręsta koncentruotis į kelias pagrindines, gerus santykius lemiančias temas – viena kitos supratimą, savivertę, bendrą ir jungiančią veiklą. Pirminis programos „griautis“ buvo paauglių dukrų ir jų mamų santykiai, tačiau prasidėjus registracijai išaiškėjo, kad didelė dalyvių dalis atsiveža savo mažesnes dukras nuo 7 iki 12 metų todėl programos kūrimo proceso metu metodai ir veiklos buvo derinamos pagal būsimų dalyvių amžių bei poreikius. Tam tikru metu mažųjų mergaičių dalis turėjo joms skirtą programą, kuri buvo atskirta nuo paauglių ir mamų programos tam, kad būtų galima maksimaliai suteikti naudos visoms programos dalyvėms diferencijuojant ir pritaikant metodus, atitinkančius amžiaus grupę.

Projekto koncepcija ir vizija. Projekto konceptas susideda iš kelių „Širšių lizdo“ projektui unikalių dalių: tikslinės grupės, mamų ir jų dukrų, kurios siekia sukurti gražesnius tarpusavio santykius ir patirtinio ugdymo metodikos - pagrindinio elemento „Whatansu“ organizuojamuose projektuose, kurio dėka didelė dalis esminių projekto dalyvių problemų išryškėja žaidimo / veiklos metu. Projekto vizija yra sekančiais metais tęsti šį projektą su galimybe organizuoti jį net kelis kartus per metus taip pat plečiant bendraminčių mamų ir dukrų bendruomenę, padėti joms drauge spręsti iškilusias problemas net po stovyklos. Taip pat užtikinti bendruomenės palaikymą pasidalinant su dalyvėmis tikslinga ir naudinga informacija (straipsniai, video ir kt.)

Projekto tikslai:

1. Parengti programą pritaikytą visų amžiaus grupių stovyklos dalyvėms, kurios metu jos galėtų kokybiškai praleisti laiką kartu
2. Sukurti galimybę mamai ir dukrai kartu patirti nuotyki (patirtinio mokymo metodika);
3. Padėti merginoms ir jų mamoms suvokti savo, kaip moters, merginos vertę;
4. Taikant patirtinio mokymo metodologiją (Kolbo ratą) paskatinti dalyves reflektuoti, dalinti savo patirtimi tikintis, kad namuose dalyvės dažniau užmegs pokalbį viena su kita.
5. Sukurti tvarią bendraminčių mamų bendruomenę kurioje jos galėtų dalintis patirtimis, iššūkiomis, susiorganizuotų gyvų susitikimus ir palaikytų viena kitą po stovyklos.

Projekto uždaviniai:

1. Kuo plačiau komunikuoti apie projektą socialinėje erdvėje, kad būtų kuo didesnis informacijos pasiekiamumas tikslinei auditorijai;
2. Pritraukti į stovyklą 18 šeimų (mama + dukra arba mama + 2 dukros ir daugiau);
3. Pasiruošti programą ir parinkti tinkamus metodus išsikeltiems projekto tikslams pasiekti;
4. Stovyklos metu atidžiai stebėti grupės dinamiką ir esant poreikiui modifikuoti programą pagal grupės poreikius;
5. Po stovyklos gauti iš dalyvių grįžtamąjį ryšį ir jį panaudoti tolimesnių projektų tobulinimui;
6. Po stovyklos visoms dalyvavusioms mamoms išsiųsti laišką su naudingomis nuorodomis ir prisijungimu į uždara „Whatansu“ tėvų grupę socialiniame facebook tinkle.

2.2. PROBLEMOS PAGRINDIMAS

Viena iš priežasčių lėmusių projekto, skirto mamų ir dukrų santykiams gerinti, įgyvendinimą buvo per ilgą stovyklą patirtį paauglių merginų pasakojamos istorijos apie jų ir mamų probleminius santykius. Refleksijų metu komandos nariai dalindavosi merginų pasakojamomis istorijomis ir išsakytu dideliu poreikiu padėti joms suprasti mamas ir jų mamoms suprasti jas. Kadangi tuo laikotarpiu „Whatansu“ organizacija jau turėjo kelis projektus, kuriuose dalyvaudavo tiek vaikai tiek suaugusieji (šeimų stovykla „Antra medalio pusė“ ir vyrų – berniukų stovykla „Vyrų kalvė“) vienintelis sprendimas buvo pasinaudoti proga ir sukurti tokį stovyklinį produktą, kuris atitiktų esamų ir galimų klientų poreikį. Nors tikslinga apklausa nebuvo atlikta, tačiau didelis kiekis stovyklautojų, paauglių merginų, dalinosi savo patirtimis ir poreikiu sudalyvauti kartu su savo mamomis bendroje stovykloje.

Mamos ir dukros santykiai gali nulemti likusį mergaitės, merginos gyvenimą, nes imdama pavyzdį iš mamos mergina konstruoja savo gyvenimo modelį. Mokymosi forma, kai išmokstama stebint ir mėgdžiojant kitų elgesį, vadinama mokymusi stebint. Tai yra bihevioristinio mokymosi

teorija, kurią stipriai analizavo ir tyrinėjo dauguma psichologų, o vienas žymiausių psichologų A. Bonduros teorijų vadinama socialinio mokymosi arba socialine kognityvine teorija. (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, et al., 2007). Jauna mergina stebėdama savo motiną sąmoningai ar pasąmoningai jau modeliuoja savo būsimos šeimos modelį. Šeima yra vienas iš mažų valstybę ir visuomenę sudarančių darinių, kuris turi didelę įtaką ateities kartos išsivystymo lygmeniui bei tautos gerovei pasiekti. Taigi, labai svarbu yra skirti didelį dėmesį kokybiškų santykių tarp dukros ir mamos užmezgimui bei vystymui siekiant užtikrinti darnios visuomenės vystymąsi. Žinoma, didžioji dalis šeimų nėra sudarytų vien tik iš mamos ir dukros darinio, tačiau labai svarbu suprasti unikalų motinos ir dukros ryšį bei raidos etapus, keičiantis amžiaus tarpsniais. Motinos ir dukros ryšys yra unikalus ir subtilus, tačiau ne visados tvarus ir kokybiškas, todėl svarbu apie tai kalbėti ir formuoti pozityvius bei auginančius tarpusavio bendravimo modelius.

Nors Lietuvoje galima rasti daug ir įvairių pasirinkimų stovyklų rinkoje, tačiau išskirtinių stovyklų pritaikytų mamoms ir dukroms yra vos kelios. „Google“ paieškos sistemoje suvedus raktinius žodžius „mamų ir dukrų stovykla“ galima atrasti tarptautinę stovyklą Sicilijoje, kurią organizuoja „Studija365“ su pagrindine idėjos autore M. Sabiene priešakyje. Kitos stovyklos yra labiau orientuotos į subrendusias moteris ir užsiėmimus, kurie ugdo moteriškumą, moko geriau suprasti save. Tai tik įrodo, kad šios **stovyklos unikalumas ir tematika yra nauja niša turinti daug potencialo plėstis** ir pritraukti motinas ir dukras, kurios susiduria su sunkumais bendraudamos viena su kita. Kitame skyriuje pateikiama temos (mamų ir dukrų santykiai) analizė.

2.3. STOVYKLOS TEMA

Norint sukurti išskirtinį projektą labai svarbu pasirinkti tinkamą temą, kuri atitiktų rinkos poreikius taip pat būtų aktuali, sprendžianti probleminius klausimus vyraujančius visuomenėje ir būtų įdomi ir prasminga organizuojančių žmonių komandai tam, kad iki pat projekto pabaigos išliktų motyvacija ir noras dirbti. Šioje dalyje analizuojama pagrindinė projekto tema – mamos ir dukros santykiai. Bus bandoma atsakyti į šiuos klausimus: kokia yra šeimos rolė vaiko gyvenime, kodėl būtent ši tema yra aktuali ir ar yra poreikis tokio tipo projektams visuomenėje.

Norint suvokti motinų ir dukrų santykių problematiką, reikia įsigilinti į šeimos struktūrą, sandarą ir ko vaikas išmoksta būdamas šeimoje. Šeima yra visiems pažįstamas socialinis darinys. Šeima yra mūsų pirmoji mokykla, tėvai tampa pirmaisiais mokytojais ir pavyzdžiu kaip turėtumėme elgtis visuomenėje. Raidos psichologijos vadovėlyje galima rasti teiginį, kad šeima – pagrindinė ugdymo institucija, veikianti ne tik vaiko, bet ir jaunuolio ugdymą(si). Jaunas žmogus neretai pasiduoda šeimos įtakai ir formuoja savo asmenybę, remdamasis artimiausiu pavyzdžiu. Dažnai jauno žmogaus priimti sprendimai, kurie jam pačiam nėra priimtini, - tai šeimos įtakos pasekmės (Gudžinskienė, 2013 p. žr. Krukauskienė 2003). Tokios autorės įžvalgos neabejotinai leidžia

susidaryti nuomonę, kad šeima yra kaip auklėjamoji institucija, kurios aplinkoje jaunas žmogus formuoja savo suvokimą apie pasaulį, savo asmenybę, priimamų sprendimų teisingumą ar klaidingumą. Ypač svarbu suformuoti tinkamus socialinius įgūdžius paaugliams, kurie pereinamuoju laikotarpiu formuoja savo individualią asmeninę pasaulėžiūrą. Autorė Gudžinskienė pabrėžia, kad socialiniai įgūdžiai yra įgyjami stebint, modeliuojant ir pamėgdžijant matomą elgesį ir sulaukiant atgalinio ryšio apie savo elgesį bei jo pasekmes. Dėl to, perimant socialines normas ir įgūdžius, paaugliui svarbu bendrauti su suaugusiuoju – bendraudamas jis stengiasi mėgdžioti suaugusįjį, perima jo elgesio modelius ir pripažįsta jo autoritetą. Taip jis mokosi socialiai priimtinių elgesio būdų, pavyzdžiui, pamatyti, kad kažkam yra blogai, ir bandyti jam padėti (Gudžinskienė, 2013 p. 27 žr. Bulotaitė, Gudžinskienė, 2003, 2004). Suaugusieji kalbėdami su paaugliais, dalindamiesi savo patirtimis, istorijomis iš dalies formuoja jų pasaulėžiūrą, pasidalina tam tikrais socialinio elgesio modeliais, kuriuos jie gali pritaikyti savo asmeniniame gyvenime. Jei suaugusieji, ypač tėvai, geba užmegzti pokalbį su paaugliu jie galimai formuoja jauno žmogaus tolimesnių socialinių įgūdžių raidą.

Dar įtaigesnis būdas, norint formuoti jauno žmogaus socialinius įgūdžius, yra tėvų rodomas elgesys, nes žmonės, kaip socialinės būtybės, yra linkę modeliuoti ir perimti tam tikras sektino pavyzdžio savybes. Modeliavimas yra veiksmingas naujų elgesio būdų mokymo metodas, kurio metu tam tikras elgesys gali stiprėti arba silpnėti, jo metu gali būti išmokstama įvairių elgesio būdų. „Socialinių įgūdžių ugdymo vadove“ (2009) teigiama, kad modeliavimo efektyvumas priklauso nuo modelio ypatumų, modeliavimo ypatumų ir paties stebėtojo savybių.

Mokymasis yra veiksmingiausias tuomet, kai modelis:

- Profesionaliai rodo tam tikrą elgesį;
- Yra autoritetas stebėtojui;
- Yra artimas stebėtojui (tos pačios lyties, amžiaus, socialinio statuso);
- Yra paskatinamas už tam tikrą elgesį; (Gudžinskienė, 2013)

Iš autorių pateiktos informacijos galima daryti išvadą, kad esame linkę modeliuoti mums artimų, profesionalių, autoritetingų žmonių elgesį. Pavyzdiniu žmogumi mums gali būti tiek mūsų šeimos nariai tiek pašaliniai asmenys, kurie nebūtinai turi geriausius socialinius įgūdžius. Įgijus žinių apie žmogaus polinkį modeliuoti kitus asmenis, ypač tėvams, labai svarbu suvokti kokioje aplinkoje ir ką modeliuodamas auga jų vaikas. Šią žmogaus ypatybę suvokiančių tėvų tarpe vis didėja poreikis atrasti savo vaikui tinkamą aplinką, kurioje jis galėtų mokytis iš autoritetingų, tinkamus socialinius įgūdžius turinčių, asmenų pavyzdžio.

Susidarius bendrą vaizdą kaip vaiko ugdyme veikia šeimos institucija galima nagrinėti ir siauresnio šeimos darinio – mamų ir dukrų santykius. Motinos ir dukros santykiai nuo pat vaiko gimimo yra ypatingi. Kadangi didžioji dalis moterų laikomos prigimtinai emociškos, jautrios, suvokiančios subtilumą, motinos ir dukros santykis natūraliai skiriasi nuo mamos ir sūnaus arba tėčio

ir dukros. Viename iš interviu su egzistencinės psichoterapijos specialistais Robertu Petroniu ir Julija Abakumova - Kočiūniene buvo pasidalinta įžvalgomis: „Mama – tai žmogus, kuris pažįsta nuo paties gimimo mirksnio [...] tai santykis, kuriame labai sunku pasislėpti ir vienai ir kitai. (omenyje turima mama ir dukra) [...] Abi giliai jaučia viena kitą ir suvokia, kokios jos yra iš tikrųjų. (Lūžaitė – Kajėnienė, 2014). Egzistencinės psichoterapijos specialistų nuomone mama ir dukra nuo pat pirmosios akimirkos tarpusavyje užmezga labai stiprų ryšį ir dėl tokio stipraus ryšio, dukrai žengiant į paauglystės laikotarpį, atsiranda trintys, konfliktai, nesutarimai. Dukrai norisi atsiskirti nuo mamos, o mamai sunku paleisti, suprasti, priimti, todėl patiriama įtampa

Sunkumai santykiuose patiriami ne tik dėl artimo ryšio praradimo dukros paauglystėje, tačiau svarbi detalė yra ta, kad mergaitė norėdama atsiskirti nuo motinos sąžiningai turi atstumti ir dalelę savosios tapatybės. Tinklaraštyje „*Miesto mamos*“ kalbinta psichologė Sigita Valevičienė dalinasi įžvalgomis apie mamos ir dukros santykį „Su mergaite ir mama yra daug sudėtingiau, nes mama yra pirmoji, per kurią ji patirs, kas yra moteris, formuos savo suvokimą apie moteriškumą, kūniškumą, ciklus ir vaisingumą. Kartu mergaitė turi atsiskirti nuo to, kas iš esmės yra dalis jos. Angliškai tai vadinasi *restling*, kai mama ir dukra nuolat eina imtynių, nuolat bando susisieti ir atsiskirti.“ (Miesto mamos, 2018). Egzistencinės psichoterapijos specialistai Robertas Petronis ir Julija Abakumova - Kočiūniene teigia, kad mama neišvengiamai dukrai yra pavyzdys, tam tikras etalonas, pagal kurį dukra formuoja savo savarankiškumą, kitoniškumą [...] dukros sąžiningai ar sąžiningai savo poelgius modeliuoja pagal mamą (Lūžaitė – Kajėnienė, 2014). Tapatindamos save su mama dukros patiria daug įtampos norėdamos atsiskirti ir tapti savarankiškoms moterimis, o motinos, nenorėdamos prarasti ryšio su savo vaiku, bando jas „prisitraukti“ ir laikyti šalia savęs. „Tiesą sakant, teko pastebėti, kad mamos dukrų dažniau nenori paleisti į gyvenimą nei sūnų.“ (Lūžaitė – Kajėnienė, 2014). Toks didelis tarpusavio prieraišumas lemia susidariusią emocinę įtampą artėjant neišvengiamiems pokyčiams.

Dėl prieštarų abipusių tikslų motinos ir dukros santykiuose dažnai pasitaiko konfliktų ir tarpusavio nesupratimo. Robertas Petronis ir Julija Abakumova – Kočiūniene interviu pabrėžia jog svarbu, kad vaikai matytų įvairias žmogiškąsias tėvų savybes: klaidas, tai, kaip tėvai jas priima, tėvų silpnybes ir t.t. (Lūžaitė – Kajėnienė, 2014). Nesusikalbėjimas tarp mamų ir dukrų įvyksta tuomet kai tarpusavyje nėra pasidalinama emociniais išgyvenimais ir poreikiais, kuomet mamos visuomet bando išlikti tvirtos, o dukros mano, kad motinos nieko nesupranta, nes nieko nejaučia.

Dar vienas svarbus elementas Paauglystėje / vaikystėje svarbu, kad mergaitės turėtų galimybę gauti palaikymą, patarimų iš vyresnių moterų, kurios gali išklaudyti, pasidalinti savo patirtimi. Anot psichologės Sigitos Valevičienės „labai gerai turėti draugių – kartais net ir su labai sąžiningomis mamomis paauglės varžosi kalbėtis, joms sunku tame procese, kai jos bando atsiskirti, atsiverti savo mamai. O suaugusių moterų patirtis joms įdomi – atvirumas, galėjimas kalbėtis visomis

temomis – mes visi alkani tokio santykio. [...] Mes turime atkurti tai, ką pametėme istorijos bėgyje. Ir tai daryti sąmoningai. Moterų ratai, susibūrimai, moteriškas bendravimas dabar labai aiškiai kuriasi“ (Miesto mamos, 2018). Poreikis burtis į bendruomenes, kurti ryšį ir atmosferą, kurioje galima saugiai dalintis patirtimis, emocijomis vis didėja. Taip pat, dukrai ir mamai atradus bendrus interesus, bendras veiklas, susibūrimus, kokybiškai praleistas laikas kartu gali ženkliai pagerinti jų tarpusavio santykių kokybę.

Literatūroje gausu informacijos apie šeimą, šeimos psichologiją, konstruktus ir kitas svarbias detales. Ieškant tiesioginės literatūros apie dukrų ir mamų santykius iškilo šiokių tokių keblumų, nes ši tema, kaip atskiras šeimos darinys yra nagrinėjama labai mažai arba visai nenagrinėjama. Internetiniuose tinklalapiuose galima atrasti informacijos apie šio tipo santykius, dauguma iš jų populistinio pobūdžio tokie kaip „8 mamos – dukros santykių tipai: kokie bus jų santykiai su vyrais“, „6 skirtingi mamų – dukrų santykių tipai. Kuris esate jūs?“ (ang. „6 Different Mother-Daughter Relationships. Which One Are You?). Iš šių informacinių šaltinių galima sužinoti apie mamų ir dukrų skirtingų santykių tipus, kokią įtaką dukros gyvenime daro motinos elgesys, meilė, priežiūra, taip pat gausu straipsnių, kuriuose užsimenama apie emocinę įtampą ir nesantaiką dukrai perėjus į paauglystės etapą, tačiau mokslinių tyrimų ar pagrįstų faktų vis dar stokoja. Populistikinio tipo informacija lengvai prieinama plačiajai visuomenei, nes ją galima rasti didelę skaitovų auditoriją turinčiuose Lietuvos internetiniuose dienraščiuose kaip *15min.lt*, *delfi.lt*, *žmonės.lt*, *alfa.lt*. Galima daryti išvadą, kad ši tema yra aktuali ir svarbi visuomenei, tačiau nėra pakankamai mokslinės literatūros dedikuotos būtent šio tipo santykių analizei.

Apibendrinus visą nagrinėtą literatūrą susijusią su šeimos ir motinų santykių ypatybėmis galima daryti išvadą, kad pirmoji vaikų mokymosi institucija yra šeima. Vaikai yra linkę modeliuoti savo tėvus, kurie jiems yra kaip autoritetai. Dukrų ir motinų santykiai yra ypatingi todėl, kad mergaitė modeliuodama savo motiną mokosi moteriškumo, kūniškumo, vaisingumo ir t.t. Įtampa santykiuose kyla tuomet kai mergaitė siekia atsiskirti nuo motinos, tapti savarankiška. Tam, kad išspręsti trinties santykiuose problemą, vienas galimų sprendimų yra mamos ir dukros erdvės sukūrimas. Šioje erdvėje suteikiama galimybė kartu kokybiškai leisti laiką ir mokytis viena kitą išgirsti taip rasti bendraminčių kitų moterų, kurios galėtų suteikti pagalbą, išklaustyti, pasidalinti savo patirtimi. Nors mokslinių tyrimų šia tema vis dar nėra daug, tačiau populistinio stiliaus straipsnių tikrai galima rasti net garsiausiuose Lietuvos dienraščiuose. Tai byloja apie šios temos aktualumą ir populiarumą visuomenėje ypač tikslinės auditorijos tarpe.

2.4. PROJEKTO SSGG ANALIZĖ

SSGG (angl. SWOT) analizė originaliai yra kilusi iš vadybos konsultanto vardu Albert Humphrey (Braun, Latham, 2014, p. 21) Šis įrankis plačia naudojamas verslo pasaulyje, tačiau vis dažniau galima sutikti ir projektiniuose darbuose. Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė yra labai naudinga norint apžvelgti bendrą projekto vaizdą bei numatyti galimas kliūtis, kurios gali sutrikdyti projekto proceso eigą ir atrasti būdų kaip išvengus tam tikrų kliūčių tobulinant projekto procesą, veiklas, įgyvendinimo būdus.

1 lentelė. Projekto patyriminės mamų dukrų stovyklos „Širšių lizdas“ SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> • Unikali projekto tema ir tikslinė grupė; • Renginio datos pasirinkimas labai dera prie renginio temos (motinos diena); • Stipri komanda, turinti daug patirties patyriminiuose mokymuose ir stovyklinėse veiklose; • Didelė susidomėjusių žmonių auditorija (4700 like FB page; tėvų FB grupė 458 nariai); • Stovyklavietė yra nuošalioje Asvejos regioninio parko vietovėje, gamtos apsuptyje. • Unikalus stovyklos formatas – patyriminė stovykla; • Jauki ir šilta atmosfera iš organizatorių vos tik atvykus ir bendraujant telefonu ar el. paštu prieš ir po stovyklos; • Patyriminiai žaidimai su refleksija, kurie leidžia suvokti, įsisavinti ir pritaikyti įgytą informaciją / patirtį; • Sveiki, aukštos kokybės ir išskirtinio skonio vegetariški valgiai. • Asmeninė renginio fotografė; 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvių baimė nespėti pasveikinti savo mamos per motinos dieną; • Programa prasideda penktadienį todėl moterims iš tolimesnės Lietuvos vietos gali tekti atsiprašyti iš darbo; • Pakankamai aukšta stovyklos kaina šeimai; • Nepatogus atvykimas iki stovyklavietės, klaidu. • Stovyklavietės nameliuose geležingas vanduo (geriamas), turintis metalo prieškonį.
Galimybės	Grėsmės
<ul style="list-style-type: none"> • Komunikuoti apie stovyklą mamų grupėse / portaluose; • Surinkti pilną galimą stovyklos pamainą (40 žmonių); • Rengti neformalius mamų ir dukrų susitikimus po stovyklos; • Ieškoti galimų finansavimo šaltinių (mecenatai, crowd – funding, europos sąjungos investiciniai fondai); • Teikti naudingą informaciją, palaikant ryšį su dalyvėmis 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebus surinkta kritinė dalyvių masė ir projektas gali neįvykti; • Nepataikyta į tikslinę auditoriją; • Mamų ir dukrų santykių tema nėra pakankamai aktuali arba yra <i>tabu</i>; • Nežinant kas yra patyriminis mokymasis dalyvės gali nusivilti dėl neteisingai susidariusių lūkesčių; • Pavadinimas „Širšių lizdas“ gali pasirodyti įžeidžiantis ar per grubus; • Projektas bus finansiškai nepelningas;

1 lentelė (tęsinys). (Perkelta iš 38 psl.)

<ul style="list-style-type: none"> • Patekti į spaudą su unikaliu projektu; • Tapti ilgalaikiu projektu. • Kitų „Whatansu“ organizuojamų projektų metu užsiminti apie šį projektą ir taip reklamuoti „iš lūpų į lūpas“; • Visados paruošti skanaus filtruoto vandens arbatinėje. • Komunikacijos žinutė tėčiams. Padovanoti savaitgalį savo merginoms 	<ul style="list-style-type: none"> • Miško erkės ir uodai, kurie puola žygio metu. • Dalyvės gali pasiskųsti, kad yra mėsos trūkumas.
--	---

Strateginiai ryšiai: *Stiprybių naudojimas galimybių įgyvendinimui.* Tinkamai išnaudoti komunikacijos žinutes pabrėžiant galimybę praleisti motinos dieną prasmingai su savo dukra / dukromis kuriant tvarius ir prasmingus santykius kartu. Norint surinkti pilną stovyklautojų pamainą reikia pasinaudoti įvairiais komunikacijos kanalais, *facebook* portalo grupėmis, kuriose renkasi tikslinė auditorija (mamyčių klubai ir t.t.). Atskleisti programos detales pagrindiniame *facebook* puslapyje norint padidinti susidomėjimą projektu. Norint tapti ilgalaikiu projektu reikia kuo daugiau energijos ir gerų emocijų investuoti į pirminį projektą ir paversti jį neužmirštamą nuotykiu pirmosioms dalyvėms tam, kad jos taptų šio projekto gerosios patirties ambasadorėmis su tikimybe pakviesti į tolimesnius projektus ir savo drauges. Taip būtų plečiama reklama iš lūpų į lūpas. Remiantis patirtimi įgyta iš kitų projektų galima komunikuoti apie metodus iš jau dalyvavusių „Whatansu“ projektuose žmonių perspektyvos bei pasinaudoti jų tiksline auditorija pakviesti daugiau dalyvių. Išnaudoti *facebook* puslapio susidomėjusių žmonių auditoriją ir jau buvusių „Whatansu“ organizuotose stovyklose asmenų grupėmis.

Silpnųjų ištaisymas naudojantis galimybėmis. Pritaikyti programą pagal poreikį ir leisti dalyvėms atvykti vėliau (iki vakarienės 19:00) ir susitarti dėl tinkamiausio išvykimo laiko paskutinę dieną. Visados paruošti švaraus vandens ąsočius ir priminti moterims, merginoms, mergaitėms gerti vandenį. Ieškoti galimų rėmėjų, mecenatų, rašyti projektą finansavimui iš neformalaus ugdymui skiriamų lėšų. Labai detaliam aprašyti instrukciją kaip atvykti iki stovyklavietės ir kelios savaitės prieš nusiųsti atmintinę kiekvienai dalyvei.

Stiprybių naudojimas grėsmėms mažinti. Ieškoti kuo daugiau grupių *facebook* platformoje, kuriose būtų daug tikslinės auditorijos moterų, paauglių merginų. Prieš išeinant į žygį praveisti aišką instruktažą kaip vyks žygis ir kaip tinkamiausiai apsisaugoti nuo erkių ir kitų vabzdžių. Kuo daugiau komunikuoti apie projektą pagrindiniame *facebook* puslapyje emocinio stiliaus žinutėmis, kurios patrauktų akį ne tik vizualumu, tačiau sudomintų savo nuoširdžia istorija ir paliktų labai šviesios ir jaunos emocijos įspūdį. Taip formuoti žmonių asociaciją su pavadinimu. Pasirūpinti, kad patiekalai būtų gaminami turintys kuo daugiau energetinės vertės, dalyvės turėtų galimybę pakartoti ir maistas atrodytų vizualiai patrauklus.

Silpnybės, kurias pašalinus mažėja grėsmės. Radus galimybę bent iš dalies finansuoti kelialapio kainą galima atsirastų daugiau dalyvių. Tinkamai iškomunikavus apie stovyklos metu sukuriamą emocinę vertę mamoms ir dukroms galima pritraukti daugiau dalyvių linkusių investuoti į tarpusavio santykius. Parinkti tinkamesnį laiką renginio pradžiai ir pabaigai bei tai iškomunikuoti.

Planuojami rezultatai:

- Planuojama, kad į mamų ir dukrų stovyklą „Širšių lizdas“ susirinks 18 šeimų (mama + dukra arba mama + 2 dukros ir daugiau);
- Bus sukurta mamų ir dukrų bendraminčių bendruomenė, kuri po stovyklos galės bendrauti, palaikyti ir dalintis naudinga informacija tarpusavyje ir taps gerosios patirties ambasadorėmis. Palaikyti bendravimą su jomis;
- Įgyvendinus visas programines dalis ir išpildžius programinius tikslus sulaukti teigiamo grįžtamojo ryšio iš dalyvių;
- Surinkti daug medžiagos tolimesnių projektų komunikacijai.
- Projektas bus finansiškai pelningas.

3. PROJEKTO „ŠIRŠIŲ LIZDAS“ DETALUS ĮGYVENDINIMO PLANAS

Šioje baigiamojo darbo dalyje bus aprašoma visa projekto eiga bei sudedamosios dalys tokios kaip: veiklos planas, programa, komunikacijos planas, vieta, žmogiškieji ištekliai ir komanda, biudžetas, grįžtamojo ryšio anketų analizė, kritiškas projekto įsivertinimas. Visų dalių visuma pagrindžia ir parodo pagrindinio projekto patyriminės mamų ir dukrų stovyklos „Širšių lizdas“ kūrimo ir valdymo proceso eigą bei leidžia įvertinti projekto pasisekimą finansiniu, turinio, komunikacijos ir kt. atžvilgiais.

3.1. VEIKLOS PLANAS

Kiekvieno projekto viena iš sėkmės sudedamųjų dalių yra kokybiškas ir projektą įgyvendinantiems žmonėms aiškus veiklos plano sudarymas ir įgyvendinimas. Tam, kad projektas įvyktų kuo sklandžiau ir efektyviau labai svarbu sudaryti tinkamą veiklos planą, kuriame būtų galima aiškiai matyti išskaidytas projekto dalis laiko skalėje.

Pasiruošimas prieš stovyklą. Rengiantis stovyklai labai svarbu pasiruošti prieš prasidedant renginiui. Šio etapo metu susipažįstama su komanda, sudėliojama preliminari programa, pasiskirstoma darbais ir atsakomybėmis. Pasiruošimas prieš stovyklą prasidėjo dar 2017 rudens pabaigoje, tačiau pagrindiniai darbai, veikla, komunikacija prasidėjo 2018 vasario pradžioje.

Visas pateiktas veiklų planas pateikiamas išskirstytais veiklomis atitinkamų mėnesių eigoje.

2 lentelė. **Organizuojamo projekto veiklos planas**

Lapkritis	<ul style="list-style-type: none">• Komandai teikiama pasiūlymas įgyvendinti projektą. Priimtas sprendimas įgyvendinti;• Išgryninama projekto idėja ir tikslinė auditorija;
Gruodis	<ul style="list-style-type: none">• Pirmasis susitikimas su komanda, projekto aptarimas;
Sausis	<ul style="list-style-type: none">• Preliminari renginio programa, numatomos metodikos, žmogiškieji ištekliai, iškeliami projekto tikslai;• Aptariama renginio komunikacijos vizualizacija;• Ieškoma galimų, programą papildančių svečių.

2 lentelė. (Perkelta iš 38 psl)

Vasaris	<ul style="list-style-type: none"> • Socialiniame tinkle <i>facebook</i> sukuriamas renginys (angl. event); • Pradedama komunikacija; • Pradedama registracija; • Skelbiama informacija uždaroje <i>facebook</i> „Whatansu“ tėvų grupėje su kelialapio nuolaida galiojančia iki kovo 8.
Kovas	<ul style="list-style-type: none"> • Užsiregistravusioms dalyvėms siunčiami laiškai su stovyklos atmintine ir priminiu apie renginį; • Renginio informacija pateikiama didžiausiam stovyklas reklamuojančiam portalui <i>zigzag.lt</i>; • Vykdoma žodinė renginio reklama per turinio kokybę atitinkančius žinomų žmonių socialinius kanalus taip pat jų pasiekiamas tiksles grupes renginių metu. (Mindaugas Vidugiris, Vaidas Arvasevičius,)
Balandis	<ul style="list-style-type: none"> • Vykdoma aktyvi komunikacija socialiniuose tinkluose; • 2 savaitės iki renginio pradžios perskambinama visoms užsiregistravusioms dalyvėms patikrinant dalyvaujančių narių skaičių, bei primenant apie renginį; • Skelbiama vieno mecenato dovanojamo kelialapio akcija pagrindiniame „Whatansu“ <i>facebook</i> puslapyje; • Paskelbiama dovanojamo kelialapio nugalėtoja; • Sudaromas galutinis programos variantas; • Susitariama dėl konkretaus laiko ir datos su kviečiamu svečiu;
Gegužė	<ul style="list-style-type: none"> • Baigiamieji pasiruošimo darbai prieš stovyklą (galutinis susitikimas su komandos nariais, programinių dalių pasiskirstymas, sudaromas reikiamų priemonių sąrašas, derinami ekipažai ir kt.); • Registracijos pabaiga; • Projekto įgyvendinimas; • Grįžtamojo ryšio anketų pildymas; • Projekto refleksija kartu su komanda; • Grįžtamojo ryšio anketų analizė; • Laiško su tolimesne informacija, prisijungimais prie uždaros tėvų grupės, dalimi nuotraukų ir kt. išsiuntimas dalyvėms; • Naudingos informacijos pasidalinimas uždaroje <i>facebook</i> „Whatansu“ grupėje.

Darbas stovykloje. Stovyklos metu darbas vyksta labai dinamiškai, kartais nenuspėjamai. Visos stovyklos metu svarbu stebėti stovyklautojų grupės dinamiką ir taikyti labiausiai tinkančias veiklas bei metodikas, kurios atitiktų dalyvių poreikius, pakreiptų diskusijas tinkama linkme, skatintų reflektuoti ir patirti net įprastas veiklas iš visai kitos perspektyvos.

Diskutuojant kartu su stovyklos vadovėmis buvo išsakyti pastebėjimai, kad būtent įgyvendinamame projekte „Širšių lizdas“ grupės dinamika skyrėsi nuo kitų jų įgyvendinamų projektų. Buvo išskirtos tokie grupės dinamikos skirtingumo pastebėjimai kaip didelis poreikis diskutuoti ir reflektuoti, didelis emociingumas viso projekto metu, patalpų tvarkingumas, mamų poreikis įgyti naudingos informacijos, viso renginio metu nebuvo problemos dėl telefonų naudojimo užsiėmimų metu, nors jie nebuvo surinkti (kaip įprastai daroma stovyklose).

Projekto vadovų apkrova buvo vidutiniška, nes buvo pasiskirstoma darbais ir pareigomis. Skiriama pakankamai laiko miegui (vidutiniškai 7 – 8 valandos).

Stovyklos pabaigoje tarp grupės vadovų buvo reflektuojama apie praėjusį renginį, dalinamasi patirtimis ir išgyvenimais.

Dalyvių skaičius stovykloje ir amžiaus grupės. Renginyje dalyvavo 22 dalyvės ir 3 dalyvės buvo svečio teisėmis. Suaugusių moterų - 11, paauglių - 5, mergaičių nuo 7 iki 12 – 9.

Nors planuojant renginį buvo tikimasi sulaukti daugiau mamų su paauglėmis dukromis, tačiau įsibėgėjus registracijai buvo pastebėta, kad registruojasi didelis kiekis mamų su jaunesnio mokyklinio amžiaus dukromis (7-12 metų).

Dalyvių (dalyvėmis įvardinamos mamos atlikusios registraciją neįskaičiuojant dukrų) registracija ir jos ypatybės. 4 dalyvės užsiregistravo vasario 23 – 24 dienomis; Kovo mėnesio pradžioje ir viduryje užsiregistravo 5 dalyvės; balandžio mėnesį 2 dalyvės; gegužės 1 dieną 1 dalyvė.

Po priminimo skambučių dalyvėms, balandžio viduryje paaiškėjo, kad 3 dalyvės iš užsiregistravusiųjų sąrašo neatvyks. 1 dalyvė pranešė, kad neatvyks tą pačią dieną kuomet turėjo prasidėti stovykla. Viena dalyvė nusprendė, kad atvyks į stovyklą dieną prieš prasidedant renginiui.

3.2. STOVYKLOS PROGRAMA

Pirminė stovyklos programa (6 priedas) buvo pradėta planuoti maždaug sausio mėnesio pabaigoje. Buvo numatomos veiklos, pagrindinės temos, aptariamai paveikiausi patirtinio ugdymo metodai.

Dažniausiai stovyklos programa iš anksto suplanuojama su pertekliniu veiklų kiekiu, tam, kad stebint grupės dinamiką būtų galima pasirinkti iš galimų variantų tinkamiausią. Suplanuotas metodikų ir veiklų rezervas leidžia lengvai disponuoti veiklomis taikant jas prie dalyvių poreikių ir

dinaminių grupės pokyčių. Tokia programos kaita gali atrodyti kaip negebėjimas tinkamai suplanuoti programos, tačiau per ilgalaikę organizacijos stovyklų patirtį yra pastebėta, kad esamuoju momentu taikomi metodai atitinkantys grupės dinamiką ir jos kaitos procesus yra efektyviausi siekiant sukurti unikalią patirtį. Kartais užduočių ir metodikų parinkimas įvyksta atvažiavus tą pačią dieną, įvertinus aplinką, turimas priemones ar kt.

Galimybė keisti programos elementus, metodikas, stovyklos proceso eigoje, skatina kūrybiškumą ir gebėjimą tinkamai reaguoti į esamų dalyvių poreikius esamuoju momentu taip užtikrinant maksimalų dalyvių pasitenkinimą.

Tiesa, tokia stovyklos programos kaita turi ir minusų:

- Nauji vadovai, neturintys patirties, gali patirti daug streso, nes jiems sunku susigaudyti proceso eigoje;
- Gali būti jaučiamas nepasitenkinimas iš dalyvių, dėl tolimesnių veiklų nežinojimo.
- Kartais gali nebūti reikiamų priemonių stovyklavietėje norimoms veikloms įgyvendinti.

Nors programos elementai stovyklos metu gali kisti, tačiau paprastai programos dalys dėliojamos pagal tam tikrą standartinį šabloną:

7:00	Keliamės
7:30	Mankšta
8:30	Rytinis prausimasis
9:00	Pusryčiai
10:00	Paskaita / veikla / užsiėmimas
13:00	Pietūs
14:00	Paskaita / veikla / užsiėmimas
15:30	Pavakariai, lengvas užkandis
16:00	Paskaita / veikla / užsiėmimas
19:00	Vakarienė
20:00	Vakarinės veiklos (vakaro laužas, dainos)
21:30	Dienos refleksija
22:30	Miegas

Paprastai renginio aprašyme (priedas) renginio programa nėra rašoma. Įvardinamos tik renginio detalės, kurios bus įtraukiamos į programą.

„Širšių lizdo“ projekto programa buvo išskirtinė todėl, kad pirmą dieną dalyvės atvyko 18:00. Paprastai į stovyklą atvykstama maždaug 13:00, tačiau ši programa buvo derinama prie dalyvių

poreikių (galimybė atvykti po darbo). Programos pradžia 19:00 prasidėjo vakariene. Pirmoji diena buvo skirta susipažinimui, bendrų susitarimų aptarimui.

Antroji diena buvo programiškai užpildyta. Rytinė mankšta prasidėjo su afrikietiškais ritmais ir šokiais. Po pusryčių, pirmoje dienos pusėje mamos ir paauglės dukros dalyvavo stovyklos svečio, psichologo Vaido Arvasevičiaus paskaitoje, 7 – 12 metų mergaitės atskirai su vadovėmis gamino papuošalus. Po paskaitos visos stovyklautojos gavo užduotį per ribotą laiką įrengti apleistus namelius, naudodamos viską, ką randa teritorijoje, pagal tam tikras paskirtas temas. Veikla užbaigta refleksija. Po pietų vyko dalyvių, mamų ir dukrų fotosesija lygiagrečiai su užduotimi kartu nupiešti tarpusavio santykių, emocijų žemėlapius pagal išsirinktas, emociją atitinkančias *Dixit* (stalo žaidimas) korteles. Šios veiklos užtruko ilgiau nei buvo planuota, todėl buvo pratęstos po vakarienės. Pasibaigus veikloms dalyvės reflektavo apie dienos patirtis. Mamos ir paauglės vienoje grupėje, mergaitės nuo 7 iki 12 kitoje. Vakaro pabaigoje buvo išsakytas dalyvių prašymas padainuoti, kuris buvo įgyvendintas.

Trečią dieną mankšta vyko pagal dalyvių iš anksto atsiųstų mėgstamiausių dainų grojaraštį. Mankštos tema – šokiai. Po pusryčių kartu su mažiausiomis stovyklos dalyvėmis motinos dienos proga buvo dainuojama daina ir padovanoti pačių mergaičių pagaminti papuošalai. Po dovanų įteikimo dalyvėms buvo pranešta pasiruošti ir tinkamai apsirengti būsimam žygiui. Žygis truko apie 4 valandas. Jo metu buvo taikomi tam tikri patirtinio mokymo metodai, kurie skatina pasitikėjimą, bendradarbiavimą, gebėjimą reflektuoti, kelia iššūkius (vedimas užrištomis akimis – pirmiau mama dukrą (-as) tada dukra (-os) mamą, ėjimas per upelį basomis, specifiniai klausimai pokalbiui porose). Grįžus iš žygio buvo numatyta šiek tiek laiko skirto persirengimui. Po pietų vyko visos stovyklos refleksija su dalyvėmis (mamos ir paauglės dukros), mažiausios dalyvės piešė savo stovyklos patyrimų kelią (refleksijos metodas). Po refleksijos vyko „Whatansu“ stovyklų tradicija tapusi veikla „mazgeliai“, kurios metu dalyvės vienos kitoms individualiuose pokalbiuose sakė palinkėjimus, pastabas ir kt. Veiklai pasibaigus dalyvės vaišinosi sveikuoliškais sausainiais, pildė grįžtamojo ryšio anketas ir atsisveikino vienos su kitomis.

Stovyklos programa renginio metu nuo pradinio programos plano pakito nestipriai. Teko atsisakyti kelių veiklų dėl tam tikrų priežasčių:

- Neplanuotas dalyvių masinis vėlavimas pirmąją dieną;
- Fotosesijos trukmė programoje buvo numatyta daug trumpesnė;
- Dalyvės buvo linkusios įsitraukti į diskusijas, todėl refleksijos po kiekvienos veiklos užsitęsėdavo.
- Atsakingo už laiko valdymą moderatoriaus trūkumas.

Siekiant patobulinti stovyklos programos įgyvendinimo efektyvumą rekomenduotina numatyti galimus rizikos veiksnius įtakojančius programos veiklų vėlinimą ar atidėjimą. Norint

išvengti dalyvių frustracijos dėl programos nebuvimo galima pirmą dieną aptarti pagrindines programos dalis, atskleisti jas siunčiamo laiško turinyje prieš stovyklą. Papildomos veiklos, turėtų būti iš anksto aptartos su naujais, nepatyrusiais stovyklų vadovais, siekiant išvengti papildomo streso, taip pat joms turi būti numatytos priemonės arba pasirenkamos papildomos veiklos, nereikalaujančios didelių išteklių.

3.3. KOMUNIKACIJOS PLANAS

„Whatansu“ organizacijos didžioji dalis komunikacijos apie organizuojamus projektus vyksta *facebook* puslapyje. Šį puslapį seka 4796 žmonės, o paspaudė mygtuką „patinka“ net 4734 (žiūrėta 2018 gegužės 10 d.). Puslapį pamėgusi arba jį sekanti žmonių auditorija susirinko organiškai per ilgą organizacijos veikimo laikotarpį, todėl didžioji dalis auditorijos yra gan aktyvi ir besidominti organizacijos vykdoma veikla. Nauja informacija apie vykstančius arba vykstančius organizacijos projektus talpinama beveik kiekvieną dieną taip komunikuojamas organizacijos veiklų aktyvumas ir palaikomas ryšys su auditorija.

Tikslinė auditorija. Projekto tikslinė auditorija yra moterys - mamos nuo 25 iki 50 metų, turinčios paaugles arba mokyklinio amžiaus dukras.

Tai moterys, kurios skiria daug dėmesio tiek savo asmeniniam tobulėjimui tiek šeimai. Jos noriai ieško naujų, kartais neįprastų savęs tobulinimui skirtų veiklų, metodų, yra linkusios rizikuoti ir išbandyti naujas, joms dar neatrastas patirtis.

Vertina šeimą, o pagrindinė jų vertybė yra kokybiški tarpusavio santykiai, todėl stengiasi kiek įmanoma daugiau investuoti savo laiko, pastangų, materialinių išteklių šiai sričiai gerinti, palaikyti. Taip pat joms labai svarbi jų vaikų gerovė todėl negaili finansinių išteklių atžalų įvairiapusiškam ugdymui. Didelė tikimybė, kad domisi dvasinėmis praktikomis. Vertina tikras istorijas, patirtis, emocijas.

Jas supančių žmonių ratas yra išprusę ir sąmoningi žmonės, kurie taip pat domisi sveika gyvensena, harmonijos, kokybiško tarpusavio ryšio paieškomis, galimai yra dalyvavę arba žino apie „Whatansu“ organizuojamų stovyklų ir kitų susijusių renginių veiklą, todėl yra užsiminę arba rekomendavę išbandyti sudalyvauti.

Komunikacijos pobūdis. Visoje „Whatansu“ organizacijos komunikacijoje naudojamas emocinio stiliaus tekstas, taip pat nevengiamos klausimų formuluotės, pozityvumas, humoras. Ypač didelio susidomėjimo sulaukia įrašai, kuriuose dalinamasi realiomis, gyvenimiškomis istorijomis arba naudingais patarimais. Pagrindinės „Širšių lizdas“ projekto komunikacinės žinutės socialinėje erdvėje yra „mamos, dukros, ieškokime tarpusavio panašumų, bet ne skirtumų“, „kur baigiasi rūpestis ir prasideda kontrolė? Ką „sutvarkytas kambarys“ reiškia mamai, o ką dukrai? Kaip išmokti klausytis

nenuteisiant? Kaip išmokti dalintis net ir skausmingais dalykais?“. Didžioji dalis „Whatansu“ *facebook* kuriamo turinio yra naudinga, pozityvi, kartais provokuojanti diskusiją informacija. Kadangi organizacijoje dirba labai stiprių specialistų, kurie turi ilgametę patirtį neformalaus ugdymo lauke, turi psichologinį, pedagoginį išsilavinimą ir kt. išnaudojamas jų potencialas komunikaciniais ir organizacijos teigiamo įvaizdžio kūrimo tikslais.

Komunikacijos strategija. Pagrindinis kuriamo projekto komunikacijos kanalas buvo pasirinktas „Whatansu“ organizacijos sukurtas *facebook* puslapis, pasiekiantis tikslinę auditoriją dėl jau anksčiau išvardintų priežasčių (aktyvi, suinteresuota, tikslinė publika).

Projekto renginys (angl. event) *facebook* platformoje buvo sukurtas 2018 vasario 6 dieną. Bendras pasiektų žmonių skaičius yra 16.478, bilietų paspaudimo skaičius 62, susidomėjusių renginiu skaičius yra 269 iš jų 14 paspaudė, kad dalyvauja renginyje. Pagrindinė statistinė auditorija susidomėjusiu renginiu yra moterys nuo 25 iki 35 metų ir 35 – 44 metų amžiaus (apie 10 tūkst.). Šiam renginiui buvo nupirkta paslauga matomumo didinimui paskatinti (angl. boost) tikslinės auditorijos tarpe 14 dienų laikotarpiui už 25\$. Tai pritraukė papildomus 9 tūkst. tikslinės auditorijos narius, kurie pamatė renginio nuorodą savo naujienų lauke ir 457 iš jų paspaudė nuorodą. (informacija tikrinta 2018 gegužės 10d.)

Projekto komunikacijos pradžia vyko nuo balandžio pirmąją savaitę ir artėjant projekto įgyvendinimo datai vis labiau intensyvėjo. Per mėnesį iki renginio pradžios buvo patalpinta 12 įrašų, 2 iš jų yra filmuota medžiaga (angl. video). Žemiau pateiktose lentelėse galima matyti patalpintų įrašų auditorijos susidomėjimo, paspaustų reakcijų, komentarų, pasidalinimų ir kitų svarbių rodiklių duomenis.

3 lentelė. **Facebook „Whatansu“ puslapyje patalpintų įrašų komunikacijos duomenų suvestinė** (žiūrėta 2018.05.18)

Data	Įrašas	pasiektų žmonių skaičius	paspaudė „patinka“ ar kitą emociją	komentarų skaičius po įrašu, (įskaitant ir pasidalintų įrašų komentarus)	įrašą peržiūrėjo	įrašų pasidalino	sumokėta reklama už įrašą
18.04.04	Pasidalinimas renginiu	1857	11	1	74	0	0
18.04.17	Mamos ir dukros istorija	3197	172	4	651	8	0
18.04.23	Mama mene	2074	47	0	0	6	0
18.04.24	Dukra - mama	2167	65	11	427	0	0
18.04.24	Mamos ir dukros istorija	1478	6	3	217	0	0
18.04.25	Dovana	6477	52	57	595	11	15,00\$

3 lentelė. (Perkelta iš 44 psl.)

18.04.25	Ištrauka iš knygos	1895	49	3	156	4	0
18.04.26	Iki stovyklos pradžios liko 8 dienos!	869	16	0	38	1	0
18.05.03	Paskutinis pasiūlymas	2954	35	2	176	9	0
18.05.06	Fotografijos iš žygio	822	20	0	32	1	0

3 lentelės stulpelių numeracijos paaiškinimai: (1) pasiektų žmonių skaičius; (2) visų filmuotos medžiagos peržiūrų skaičius; (3) visų filmuotos medžiagos peržiūrų skaičius; (4) pasidalino įrašu; (5) komentarų skaičius po įrašu, (įskaitant ir pasidalintų įrašų komentarus); (6) įrašo peržiūrų skaičius; (7) filmuotą medžiagą peržiūrėjo antrą kartą; (8) vidutinis filmuotos medžiagos žiūrėjimo laikas; (9) visos filmuotos medžiagos trukmė.

4 lentelė. *Facebook* „Whatansu“ puslapyje patalpintos filmuotos medžiagos komunikacijos duomenų suvestinė (žiūrėta 2018.05.18)

Data	Filmukas	pasiektų žmonių skaičius	visų filmuotos medžiagos peržiūrų skaičius	paspaudė „patinka“ ar kitą emociją	pasidalino įrašu	komentarų skaičius po įrašu, (įskaitant ir pasidalintu įrašu	įrašo peržiūrų skaičius (visos trukmės)	filmuotą medžiagą peržiūrėjo antrą kartą	vidutinis filmuotos medžiagos žiūrėjimo laikas	visos filmuotos medžiagos trukmė
18.04.29	Burtų traukimas	2093	1111	16	0	5	322	439	00:09	00:34
18.04.30	Mamos ir dukros pokalbis	2038	915	25	2	4	915	475	00:12	01:40
18.05.06	Daina mamų dienos proga. Live	2447	1076	66	1	10	375	544	00:20	03:31
18.05.09	Ėjimas per upelį	1760	746	26	1	0	111	354	00:08	00:29

Komunikacijai *facebook* platformoje buvo skirta 40,00\$ t.y. maždaug 34€ (1\$ = 0,850007€) reklamai ir viešinimui.

Remiantis surinktais duomenimis apie *facebook* platformoje skelbtų įrašų žiūrimumą, aktualumą ir renginio sklaidą galima daryti išvadas, kad ši platforma minimaliai investuojant suteikia maksimaliai didelį pasiekiamumą tikslinės auditorijos tarpe. Taip pat svarbu paminėti, kad ilgalaikis įdirbis auginant savo organizacijos puslapio auditoriją teikiant jai tikslingą ir naudingą informaciją, laikui bėgant atsiperka ir suteikia galimybę dalintis savo organizuojamas renginiais su auditorija, kurią domina siūlomos paslaugos.

Dar vienas komunikacijos kanalas, kuriuo viešinama stovykla buvo didžiausias stovyklų portalas Lietuvoje *zigzag.lt*. Informacija portale buvo patalpinta kovo mėnesį. Deja, detalesnė informacija apie pasiektų žmonių ar nupirktų bilietų kiekį nėra žinoma. Prieiga internetu: <https://www.zigzag.lt/stovyklos/lietuvoje/whatansu-sirsiu-lizdas/> [prieiga aktyvi 2018 gegužės 10d.]

Siekiant sulaukti kuo daugiau tikslinės auditorijos dėmesio, renginio nuoroda ir aprašymas buvo talpinami *facebook* grupėse (pvz. „Mamų klubas“; „Mamų radijo mamos“; Paauglių mamų klubas“; „Kietų mamų klubas (Kaunas)“ ir kt.), kuriose renkasi tikslinė auditorija – mamos. Įrašas buvo talpinamas daugiau nei dešimtyje skirtingų grupių, tačiau didelio susidomėjimo tarp grupių narių nesukėlė. Atsižvelgiant į įgytą patirtį tolimesniuose projektuose vertėtų aiškiau išsigryninti socialiniuose tinkluose susikūrusių grupių auditoriją, kuriose norima talpinti informaciją, arba ieškoti kitų komunikacijos kanalų, kurie būtų efektyvesni.

Vizualizacijos. Kadangi „Whatansu“ organizacija rengia ne vieną stovyklą, renginių, paskaitų ciklus, buvo nuspręsta šio projekto vizualizacijas kuo labiau priderinti prie jau esamų projektų vizualizacijų. Viena iš priežasčių buvo siekis išlaikyti produkto vizualų atpažįstamumą internetinėje erdvėje.

Visos organizuojamos „Whatansu“ stovyklos turi stovyklos temą atitinkantį gyvūną (pvz. „*Vyrų kalvė*“ – vilkas; „*Pabėgimas*“ – žirgas ir t.t.) , kuris naudojamas kaip atpažįstamumo simbolis komunikacijoje, ypač *facebook* naudojamose reklamjuostėse (angl. banner).

„Širšių lizdo“ simbolis – širšė ir korys. Pagrindinės reklamjuostės spalvos yra magenta (ryškios rožinės spalvos pavadinimas) ir geltona (2 priedas). Vos pamačius tokio tipo vizualizaciją galima ją susieti su jau matytais „Whatansu“ organizuojamais renginiais. Kiekvienoje vizualizacijoje naudojami organizacijos logotipai - palapinė su užrašu „Discovery camp“ (galima rasti reklamjuostės dešiniame šone, apačioje) (2 priedas).

Šiam projektui buvo specialiai sukurtas renginio nuotraukos rėmelis *facebook* platformoje (3 priedas). Ši nieko nekainuojanti papildoma paslauga buvo išbandyta pirmą kartą „Whatansu“ istorijoje. Jos tikslas paskatinti netiesioginę reklamą, kuomet rėmelį galima pasirinktinai pritaikyti pagrindinėje asmens profilio nuotraukoje. Taip pat rėmelį galima pasirinkti fotografuojant ir įprastas nuotraukas. Rėmelis automatiškai pritaikomas prie įvairių telefono padėčių (horizontali, vertikali) fotografuojant. Idėja labai patiko komandos nariams todėl planuojama rėmelių maketus pritaikyti ir kituose projektuose.

Komunikacija po stovyklos. Po stovyklos dalyvėms kelių dienų bėgyje buvo išsiųstas informacinio pobūdžio laiškas su padėka, naudinga, paskaitoje paminėta informacija ir nuorodomis į rekomenduojamų knygų sąrašą, nuolaidomis į kitus artėjančius „Whatansu“ organizuojamus renginius bei prisijungimais į uždara „Whatansu“ *facebook* tėvų grupę siekiant išlaikyti tarpusavio ryšį, burti vieni kitiems padedančių tėvų bendruomenę.

Socialiniuose tinkluose buvo pasidalinta keliais vaizdo įrašais ir nuotraukomis iš prabėgusio renginio. Viena iš dalyvių „Whatansu“ *facebook* puslapį įvertino 5 žvaigždutėmis ir paliko teigiamą atsiliepimą apie stovyklą.

Renginio akimirų nuotraukas bus galima pamatyti gegužės 23 – 25 dieną. Šiuo metu jos yra redaguojamas. Dalis nuotraukų yra pateikiamos priede (4 priedas)

3.4. VIETA, TRUKMĖ

Renginio vieta pasirinkta stovyklavietė „Aukštinė giria“ esanti Molėtų rajone (Liudgardos k., Dubingių s., Molėtų r.). Ši vieta yra pasirinkta todėl, kad dauguma „Whatansu“ organizacijos rengiamų stovyklų vyksta būtent šioje stovyklavietėje. Strategiškai ši vieta yra apie 60 km nuo Vilniaus (kelionė iš Vilniaus užtrunka vidutiniškai 58 minutes) todėl jos pasiekiamumas yra pakankamai patogus keliaujantiems tiek iš Vilniaus tiek iš kito Lietuvos krašto. Taip pat ši erdvė yra palanki rengti stovyklai, nes turi 11 namelių, 1 pagrindinę salę (kv m?) su arbatine ir 1 didelį pastatą, dar vadinamą „Panama“. Visa stovyklavietė gali sutalpinti 86 žmones + vienas namelis skirtas komandos nariams (8 vietos)

„Aukštinės girios“ stovyklavietė yra unikali savo gamta, tiek stovyklavietės viduje, tiek išorėje. Norint pasiekti ilgiausią Lietuvos Asvejos ežerą nuo stovyklavietės eiti pėsčiomis užtrunka vidutiniškai 10 – 15 minučių. Taip pat ši stovyklavietė turi unikalių erdvių, kuriose galima organizuoti patyrimines veiklas pvz. unikalus 4 stichijų labirintas 1 kv./km. erdvėje miške ir tipių pieva, kurioje yra sukonstruotos septynios unikalios indėniško tipo palapinės.

Projekto pradžia yra gegužės 4 diena 18 valandą. Pabaiga gegužės 6 dieną 18 valandą. Pradžios laikas buvo pasirinktas atsižvelgiant į pagrindinių dalyvių galimybę atvykti po darbo, taip pat patogiau jei keliaujama iš tolimesnio Lietuvos krašto. Kadangi stovykla trunka savaitgalį buvo pasirinktas optimalus stovyklos pabaigos laikas, taip pat atsižvelgiant į dalyvių poreikį grįžti namo dar esant šviesiam paros laikui. Pirmąją atvykimo dieną veiklos labiau koncentruotos į dalyvių susipažinimą ir jaukų bendravimą. Antrąją ir trečiąją dieną planuojama išpildyti didžiąją dalį programos.

Komandos atvykimo laikas į stovyklavietę taip pat labai svarbus, norint numatyti, pasiruošti ir sutvarkyti erdvę prieš atvykstant dalyvėms. Organizatorių atvykimo laikas planuojamas gegužės 4 dieną apie 9 valandą ryte. Tai suteiks komandai 8 valandas pasiruošimui, susipažinimui su bendromis taisyklėmis, dokumentų pasirašymui bei kitų, prieš stovyklos pradžią reikalingų darbų įgyvendinimui.

Viena valanda iki renginio pradžios, iš bendrosios renginių bei stovyklų patirties, skiriama dalyvių laukimui bei pasitikimui, palydėjimui iki gyvenamųjų erdvių ir kt.

3.5. ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

Projekto įgyvendinime ir programos kūrimo dalyvavo penkios komandos narės. Kiekviena asmeniškai pasirinko atsakomybes, kurios jai buvo priimtinausias.

Komandos narių pasiskirstymas atsakomybėmis:

Gintarė – komunikacija socialiniuose tinkluose, projekto koordinavimas, komunikacija el. paštu bei telefonu su užsiregistravusiomis dalyvėmis prieš ir po renginio, programinių dalių pravedimas renginio metu.

Jurga – finansinė renginio dalis, pavedimai, biudžetas, renginio programinių dalių pravedimas.

Viktorija – programinių dalių pravedimas.

Agnė - atsakinga už užsiėmimus su mažiausiomis stovyklos mergaitėmis (7 – 12 metų), medicininė pagalba (gydytoja);

Monika – renginio fotografavimas, užsiėmimai su mažiausiomis renginio dalyvėmis.

Kadangi bendrame komandos sąstato dalyvavo specialistų iš skirtingų sričių (medikė, dailės mokytoja, patyriminių stovyklų ilgametė vadovė, klinikinės psichologijos magistrė, kūrybinių industrijų studentė) visas veiklas buvo galima labai organiškai paskirstyti nesudarant didelio krūvio vienam ar kitam stovyklos organizatoriui. Taip pat toks komandos skirtingumas lėmė didelį veiklų dinamiškumą visos stovyklos metu.

Svarbu paminėti labai reikšmingą žmogų, atsakingą už ūkinę stovyklavietės priežiūrą, stovyklavietės sargą, kuris pasirūpino visų dalyvių gerbūviu ir tvarka stovyklavietės teritorijoje.

Dar viena labai svarbi sudedamoji renginio detalė yra virtuvės personalas, kurį sudarė virtuvės šefė ir 4 savanorių komanda. Kadangi didelė dalis „Whatansu“ komandos priklauso ir stovyklavietės „Auksinė giria“ projektui, dalis derinimų dėl buitinių stovyklavietės detalių yra vykdoma iš tų pačių žmogiškųjų resursų, todėl svarbu įvertinti šias detales.

Po stovyklos vykusioje refleksijoje iš stovykloje dalyvavusių vadovių teko išgirsti, kad tokio kiekio stovyklai (22 dalyvės) pilnai pakaktų 2 vadovų vedančių pagrindinę programinę dalį ir vieno vadovo, kuris pasirūpintų mažųjų dalyvių programa. Pagal stovyklų reglamentą vienam vadovui yra priskiriami 8 jaunesnio amžiaus (7 – 12 metų) vaikai, todėl skaičiuojant žmogiškųjų išteklių poreikį būtina atsižvelgti ir į teisinius reguliavimo elementus.

Taigi, taupant kaštus kitiems projektams būtina numatyti optimalų žmogiškųjų resursų poreikį pagal dalyvių skaičių, amžių bei kiekį stovykloje.

3.6. BIUDŽETAS

Projekto pagrindinis finansinis šaltinis yra dalyvių mokestis už kelialapį.

- Kelialapio kaina 2 asmenims (mama + dukra) **260€**
- Kelialapio kaina 3 asmenims (mama + 2 dukros) **300€**

Kelialapio kainodara. Į kainą vienam asmeniui įskaičiuojama - 2 nakvynių – 30€ (15€ viena naktis); 3 dienų maitinimo (4 kartus per dieną) apie 21€ / dalyviui visoms dienoms; kviestinio svečio kaina 200€ (fiksutas), kiti stovyklos organizavimui reikalingi kaštai (kuras, priemonės, draudimo salės nuomos, objektyvo ir t.t. išlaidos) apie 30€ (kinta nuo dalyvių skaičiaus), vadovų darbo užmokestis apie 20€ / dalyviui. Viso - 111€

Šio renginio savikaina yra didesnė nei planuota dėl mažo dalyvių kiekio. Esant didesniai dalyvių skaičiui savikaina sumažėtų, kaštai pasiskirsto ties bendrųjų, renginiui skirtų išlaidų suma, kviestinio svečio mokesčiu, sumažėja net maitinimo kaina vienam asmeniui (objektyvo nuomos, kuro išlaidų, salės nuomos, reklamos, užmokesčio virėjai kviestinio svečio kainos yra daugiau mažiau fiksuotos). Dvi stovyklos vadovės dirbo savanoriškai arba už barterinius (paslaugų) mainus.

Planuojant kiekvieną renginį yra svarbu nusimatyti kritinį parduotų kelialapių skaičių ir neįgyvendintus pardavimų plano galimai atšaukti renginį norint nepatirti didelių nuostolių.

Šio renginio parduotų kelialapių skaičius buvo ties atsiperkamumo riba. Kartu su komandos nariais buvo kalbama apie galimą renginio atšaukimą, tačiau buvo nuspręsta jį daryti net žinant, kad jo atsiperkamumas bus labai mažas. Pasiryžimas organizuoti renginį buvo priimtas kaip investicija tolimesniems „Širšių lizdo“ ir kitiems „Whatansu“ renginiams komunikacijos, gerosios dalyvių patirties ir kt. prasmėmis.

Viso buvo parduota 9 kelialapiai (22 dalyvėms).

5 lentelė. Pajamų suvestinė

Pajamos	Vnt. kaina	Kiekis	Suma
Kelialapis 2 asm.	260,00 €	4	1.040,00 €
Kelialapis 3 asm.	300,00 €	3	900,00 €
Kelialapis 2 asm. (su nuolaida)	220,00 €	1	220,00 €
Padovanotas kelialapis 2 asm.	260,00 €	1	260,00 €
Pirktas kelialapis 1 asm.	100,00 €	1	100,00 €
		VISO:	2520,00 €

6 lentelė. Išlaidų suvestinė

Išlaidos	Vnt. kaina	Kiekis	Galutinė kaina
Maistas	300,00 €	1	300,00 €
Atlyginimas virėjai	50 € / 1 diena	3	150,00 €
Nakvynės mokestis	30 € / 2 naktys	22	660,00 €
Salės nuoma	150 € / 1 diena	3	450,00 €
Facebook reklama	34,00 €	1	34,00 €
Draudimas	49,35 €	1	49,35 €
Priemonės	12,74 €	1	12,74 €
Kviestinis svečias	200,00 €	1	200,00 €
Fotoaparato objektyvo nuoma	31,05 €	1	31,05 €
Kuras	20,00 €	3	60,00 €
Atlyginimas stovyklos vadovėms	150,00 €	3	450,00 €
Kitos išlaidos	0 €	0	0 €
VISO:			2.397,14 €

Bendras visos stovyklos pajamų ir išlaidų balansas yra 122,86€. Stovyklos atsiperkamumas nebuvo didelis, tačiau organizacija nuostolių nepatyrė. Stovyklos pelningumas 5% (pageidautinas bent 50%).

Tolimesniems projektams rekomenduojama daugiau dėmesio atkreipti į kelialapio kainodarą, įvertinti dirbančių vadovų poreikį pagal stovyklos dalyvių kiekį, pasiskaičiuoti kritinį žmonių skaičių, kuriam nesusirinkus būtų atšaukiamas projektas ir skirti daugiau dėmesio komunikacijai, esant reikiamybei daugiau investuoti, tam, kad būtų pritraukiama daugiau dalyvių.

3.7. GRĮŽTAMOJO RYŠIO ANKETŲ ANALIZĖ

Renginio pabaigoje dalyvės pildė iš anksto parengtą grįžtamojo ryšio anketą (5 priedas). Anketoje buvo pateikta 14 atviro ir uždaro pobūdžio klausimų. Viso buvo užpildyta 15 anketų paauglių ir mamų tarpe. Visos anketos yra konfidencialios siekiant užtikrinti kiek įmanoma didesnę respondenčių atvirumą atsakinėjant į klausimus.

Anketos tikslas sužinoti iš kokių informacinių kanalų dalyvės sužinojo apie stovyklą, kokie veiksniai lėmė jų pasirinkimą atvykti į stovyklą, kaip vertina projektą, ar projekto tema atitiko jų lūkesčius ir kokią patirtį išsiveža iš stovyklos.

Anketoje buvo pateikta 14 klausimų. 8 uždari klausimai. 4 iš jų galimi atsakymų pasirinkimai yra taip ir ne, 4 klausimai su daugiau pasirinkimo galimybių. Taip pat klausimyne yra 6 atviro tipo klausimai.

Klausimų sąrašas:

1. Iš kur sužinojote apie renginį?
2. Ar turėjote pakankamai informacijos apie stovyklą prieš renginį? (jei taip, sekantį klausimą praleiskite)

3. Kokios informacijos jums pritrūko?
4. Ar esate dalyvavę kitose stovyklose?
5. Kokiose stovyklose dar esate dalyvavę?
6. Ar mamų – dukrų stovyklos formatas jums yra naujas, negirdėtas?
7. Kaip vertinate komandos darbą?
8. Kodėl pasirinkote stovyklą širšių lizdas?
9. Kas paskatino įsigyti kelialapį?
10. Kokie trys dalykai / mintys / įžvalgos buvo svarbiausios stovykloje?
11. Koks vienas dalykas, kurį pritaikysite su dukra / mama grįžę namo?
12. Kaip apibūdintumėte savo patirtį, kurią patyrėte visos stovyklos metu?
13. Ką galėtumėte pakomentuoti tolimesniems „Whatansu“ projektams?
14. Ar rekomenduotumėte tokio tipo renginį kitiems?

Pirmajame klausime buvo trys pasirinkimai – socialiniai tinklai (Facebook, instagram ir t.t.), rekomendavo kitas asmuo, kita. 6 respondentės atsakė, kad jos sužinojo apie renginį iš socialinių tinklų, kitos 6 respondentės pažymėjo, kad apie stovyklą sužinojo iš rekomendacijų, 3 respondentės pažymėjo laukelį „kita“. Galima daryti išvadą, kad rekomendacijos ir reklama socialiniuose tinkluose yra efektyviausios.

Į klausimą ar buvo pakankamai informacijos apie stovyklą 11 respondenčių teigė, kad taip ir 4 iš jų pažymėjo, kad neužteko. Papildančiame klausime kokios informacijos trūko 3 respondentės pažymėjo, kad detalios programos (kas vyks stovyklos metu) ir viena teigė jog trūko informacijos apie gyvenimo sąlygas. Įvertinus respondenčių atsakymus daroma išvada, kad komunikacijoje apie stovyklą buvo neužtektinai informacijos, reikėtų daugiau iškomunikuoti stovyklos programą ir numatomas veiklas.

Ketvirtojo klausimo rezultatai ar yra dalyvavę kitose stovyklose 9 respondentės atsakė teigiamai, 6 neigiamai. 3 respondentės pažymėjo, kad yra dalyvavę „Whatansu“ organizuojamose stovyklose, 6 pažymėjo kita ir 6 nepažymėjo nieko. Atsakymai parodo, kad dalyvės jau yra patyrę stovyklą. Daugiau nei pusė respondenčių yra buvusios stovyklose, o kitoms ši patirtis yra pirma. 3 dalyvės jau yra dalyvavę „Whatansu“ organizuojamose stovyklose.

13 respondenčių pažymėjo, kad mamų – dukrų stovyklos formatas joms yra naujas, o 2 respondentės pažymėjo, kad ne naujas. Tai parodo jog ši tema respondenčių tarpe yra dar nauja ir negirdėta.

Į klausimą kaip vertina stovyklos komandos darbą visos respondentės atsakė teigiamai pozityviai. Pasikartojantys žodžiai „puikiai“, „nuoširdžiai“, „super“, „labai gerai“. Iš atsakymų išvelgiamas pozityvus komandos įvertinimas ir išpildyti lūkesčiai.

Klausimas „kodėl pasirinkote stovyklą „Širšių lizdas“ sulaukė gan panašių atsakymų. Net 7 respondentės įvardino „dėl kokybiško laiko su mama / dukra“, „stiprinti tarpusavio ryšį“, 3 paminėjo kad dėl temos „mamų dukrų stovykla ir tikslinė auditorija“, kitos 5 įvardino, kad joms šią stovyklą rekomendavo. Atsižvelgiant į dominuojančius respondenčių atsakymus galima pastebėti, kad pagrindinė priežastis atvykti į stovyklą buvo noras kokybiškai praleisti laiką su mama / dukra.

Į 9 klausimą kai kurios respondentės atsakė pasirinkdamos kelis galimus variantus. Didžiausia dalis respondenčių, net 5, stovyklą pasirinko, nes joms tai atrodė nauja ir jos norėjo išbandyti. 4 respondentės atsakė, kad tai buvo impulsyvus sprendimas. 3 respondentės pažymėjo, kad joms rekomendavo, dar 3, kad yra buvę stovykloje ir pasitiki „Whatansu“ stovyklų kokybe. 2 respondentės pažymėjo „kita“. Iš gautų atsakymų galima pastebėti, kad didžioji dalis dalyvių atvyko į stovyklą, nes tai buvo jų impulsyvus sprendimas ir jos norėjo išbandyti ką nors nauja. Šie atsakymai parodo, kad projekto tikslinė auditorija yra linkusi ieškoti naujų veiklų ir išdrįsta rizikuoti ir kad sprendimai priimti impulsyviai.

Atviro pobūdžio klausimuose (10, 11, 12, 13) dalyvės dalinasi savo įspūdžiais apie projektą, kokias patirtis ir žinias panaudos savo asmeniniuose gyvenimuose.

Dalyvės minėdamos tris dalykus, kurie joms buvo svarbiausi stovykloje įvardina, kad suvokė moteriškos bendrystės svarbą, buvimą kartu su mama, suvokimą, kad paaugles dukras reikia „paleisti“ ir nebesaugoti taip stipriai, pažymėjo, kad svarbus profesionalus kolektyvas, kuris gali vesti visą grupę žmonių per patirtis, stovyklos metu įgavo pasitikėjimo savimi, ryžto veikti ir daryti, išmoko sakyti komplimentus ir atsiverti, suprato kad galima pažinti žmones per žaidimą.

Respondentės kaip vieną dalyką, kurį pritaikys namuose minėjo atvirumą, pozityvumą, apsikabinimus, bendras kūrybines veiklas, komplimentus, tiesos sakymą, žaidimus, tylos žygį su šeima, tarpusavio susitarimus.

Įvardindamos savo patirtį stovykloje dalyvės atsakė, kad patirtis buvo reikšminga („patirtis už milijoną“), daug emocijų atradimų ir iškrovų, nuovargis, patirtis skatina pasiryžti veikti, atvira, nuoširdi, skausminga, džiuginanti, keičianti, žaisminga, įdomi, puiki.

Klausime ką respondentės rekomenduotų tolimesniems „Whatansu“ projektams didžioji dalis dalyvių parašė toliau tęsti projektą ir įgyvendinti idėjas. Taip pat buvo rekomenduojama skirti daugiau laiko įsiminti dalyvių vardus tarpusavyje ir kuo daugiau veiklų praleisti lauke.

Į klausimą „ar rekomenduotumėte tokio tipo renginį kitiems?“ net 14 respondenčių atsakė, kad rekomenduotų (5 anketose buvo trijų šauktukų ir „tikrai taip“ prierašai prie atsakymo „taip“). Viena respondentė paliko prierašą „gal“.

Apibendrinus grįžtamojo ryšio anketos pateiktus atsakymus galima daryti labai palankias išvadas, kad dalyvių nuomone projektas buvo naudingas, prasmingas, atnešė daug įžvalgų, ryžto, paskatino ieškoti kokybiško tarpusavio bendravimo. Lyginant išsikeltus projekto tikslus ir dalyvių

atsakymus 4 iš 5 tikslų, remiantis dalyvių atsakymais, buvo įgyvendinti. Komandos darbas buvo įvertintas kaip puikus ir profesionalus. Didžioji dalis rekomenduotų ši ir kitus „Whatansu“ projektus kitiems suinteresuotiems asmenims.

Didžioji dalis respondenčių apie projektą sužinojo iš socialinių tinklų arba joms rekomendavo, todėl būtina atsižvelgti į šias įžvalgas ir skirti dar daugiau dėmesio komunikacijai socialiniuose tinkluose. Taip pat svarbu suvokti, kad „Whatansu“ organizuojamos veiklos yra rekomenduojamos kitų asmenų, kurie jau yra dalyvavę arba žino apie organizaciją. Turint tai omenyje galima kurti komunikacijos strategijas, kurios leistų pasinaudoti šia stiprybe.

3.8. KRITIŠKAS PROJEKTO ĮVERTINIMAS IR REKOMENDACIJOS

Apžvelgus visą stovyklos veiklos, plėtojimo, įgyvendinimo, kūrimo procesą buvo padarytos išvados ir išskirti pasiteisinusių ir tobulintinų aspektų punktai.

Pasisekę, pasiteisinę aspektai:

- Išpildyta projekto pasirinkta tema. Nors dalyvių susirinko mažiau nei planuota, tačiau susidomėjimas socialiniuose tinkluose ir kitose erdvėse buvo didelis;
- Temos problematika ir poreikis visuomenėje yra neabejotinas ypač sąmoningų tėvų tarpe, kurie suvokia tarpusavio santykių svarbą;
- Nors finansinis pelningumas nebuvo itin didelis tačiau jis nebuvo nuostolingas.
- Stovyklos dalyvės išvažiuodamos buvo labai laimingos ir net po renginio rašė laiškus ir dėkojo už patirtas emocijas, įdomias metodikas, aktualių temų gvildinimą, stovyklos svečio Vaido Arvasevičiaus naudingą paskaitą;
- Atrastas naujas komunikacijos būdas – fotografijų rėmelis socialinio tinklo *facebook* platformoje. Tikėtina bus taikomas ir kituose projektuose;

Tobulintini aspektai:

- Naudoti daug daugiau ir kryptingos komunikacijos socialiniame tinkle *facebook*. Didinti įrašų kiekį, jų dažnumą, užtikrinti komunikacijos kokybę. Paskirti žmogų, kuris būtų atsakingas už komunikaciją;
- Ankstinti komunikaciją siekiant pritraukti daugiau dalyvių;
- Išnaudoti kitus komunikacijos kanalus didinti stovyklos žinomumui (pvz. radijas, laikraštis, straipsniai).
- Aiškiau deleguoti darbus komandos nariams;
- Įvertinti vadovų (žmogiškųjų išteklių) poreikį stovykloje;

- Palaiapsniui didinti kainas artėjant renginiui taip skatinant dalyves anksčiau registruotis. Iš anksto žinant dalyvių skaičių galima susidaryti preliminarų biudžetą ir numatyti vadovų poreikį.

Galimos priežastys dėl mažo dalyvių skaičiaus:

- Daugelis žmonių buvo susiplanavę savo motinos dienos savaitgalį praleisti su šeima;
- Didelė stovyklos kaina;
- Savaitgalinis arba slenkančio grafiko darbas iš kurio sunku išsiprašyti.

Sprendimo būdai, siekiant išvengti mažo dalyvių skaičiaus:

- Komunikacijoje pabrėžti buvimo kartu ir tarpusavio bendravimo svarbą. Taip pat paskutinę stovyklos dieną (sekmadienį) numatyti programą trumpesnę.
- Ieškoti kitų galimybių finansuoti dalyvių kelialapius (mecenatai, projektai, struktūriniai fondai ir kt.)
- Organizuoti renginį kelis kartus per metus ir pranešti apie jį iš anksto, kad būtų įmanoma susiplanuoti darbotvarkę anksčiau.
- Skatinti komunikaciją „iš lūpų į lūpas“.
- Norint sumažinti išlaidas, kooperuotis su kitais „Auksinėje girioje“ vykstančiais renginiais.

Rekomendacijos. Norint užtikrinti tolimesnių projektų sėkmingą veiklą rekomenduojama atsižvelgti į šiuos pasiūlymus:

1. Daugiau dėmesio skirti komunikacijai ir komunikacijos plano įgyvendinimui. Jei trūksta laiko ar žmogiškųjų resursų verta pagalvoti apie papildomo žmogaus, kurio pagrindinis darbas būtų komunikacija, pagalbą.
2. Planuojant susitikimus su komanda rekomenduojama viską fiksuoti susitikimo protokole. Taip lengviau kontroliuoti informaciją ir užfiksuoti idėjas.
3. Komunikacijai rekomenduojama pasirinkti bent kelis komunikacijos kanalus;
4. Komunikacijos pradžia turėtų vykti bent 3 – 4 mėnesius prieš renginį palaiapsniui vis didinant įrašų, žinučių skaičių informaciniuose kanaluose.
5. Išnaudoti susiformavusią bendruomenę, kuri žino arba yra dalyvavusi organizacijos kuriamoje veikloje.
6. Drąsiai eksperimentuoti su naujomis programomis ir būdais kaip netiesiogiai galima reklamuoti savo renginį (gerasis pavyzdys – *facebook* renginio rėmėliai)
7. Numatyti laiko galimų rėmėjų paieškai.
8. Tobulinti grįžtamojo ryšio anketos klausimus siekiant gauti tikslingą ir naudingą informaciją. Geriausiai jei anketos klausimai formuluojami remiantis projekto tikslais.

Apibendrinus projektą galima laikyti pasisekusių dėl kelių priežasčių – išpildyta ir aktuali visuomenėje tema, dalyvių pasitenkinimas ir geri atsiliepimai, finansiškai nedaug, tačiau pelninga. Įvertinus visus teigiamus ir tobulintinus aspektus sekančiuose projektuose į juos bus atsižvelgiama ir tobulinama projekto komunikacija, bus ieškoma papildomų finansinių šaltinių sumažinti kelialapio kainą arba padovanoti kelialapį finansinių galimybių neturinčioms šeimoms. Taip pat planuoti stovyklos vadovų poreikį ir atitinkamai deleguoti darbus.

IŠVADOS

Kuriant ir įgyvendinant patyriminę mamų dukrų stovyklą „Širšių lizdas“ buvo siekiama sukurti erdvę stovyklos dalyvėms, kurioje jos galėtų kokybiškai praleisti laiką kartu, ugdyti savo bendravimo, refleksijos ir kitus įgūdžius. Atlikus įvairiapusišką projekto sudedamųjų dalių teorinę analizę (neformalusis švietimas, stovyklos formatas, patirtinis ugdymas) ir pritaikius atliktos projektų valdymo proceso teorinės analizės rezultatus praktikoje buvo pasiekti šie tikslai:

1. Išsiaiškinta neformaliojo švietimo sąvoka, jo įtaka stovyklos formatui;
2. Apibendrintas stovyklos formatas, jo teisinis reglamentavimas, skirstymas į tipus ir veiklos pobūdį. Taip pat paaiškinama patirtinio mokymosi nauda bei specifika;
3. Išanalizuotos pagrindinės projekto proceso valdymo gyvavimo fazės ir atitinkamai pritaikytos stovyklos organizavimo procesui apžvelgti, pritaikyti, optimizuojant materialinius, laiko ir žmogiškuosius išteklius.
4. Projektas įgyvendintas ir kritiškai įvertintas iš organizatorių ir dalyvių perspektyvos.

Darbo metu buvo įgyvendinti visi išsikelti uždaviniai. Pateikiamos įgyvendinto projekto teorinės ir praktinės dalies išvados:

1. Teorinėje darbo dalyje išanalizuotos projekto valdymo struktūrinės organizacinės dalys buvo taikomos stovyklos formatui, atsižvelgiant į jo specifiką. Tam tikros projekto valdymo dalys sunkiai pritaikomos stovykliniame formate todėl buvo atmetamos arba pasirenkama atitinkamos dalies formatą atitinkanti proceso įgyvendinimo konfigūracija. Praktinėje darbo dalyje ir projekto veiklų aprašyme buvo pateiktas aiškus veiklos planas, pritaikant projekto gyvavimo fazes.
2. Buvo atlikta tikslinga literatūros šaltinių apžvalga ir analizė siekiant išsiaiškinti ir suvokti projekto, projekto valdymo sąvokas bei susipažinti su projektuose taikomomis metodikomis ir įrankiais. Atliktas tyrimas pagilino suvokimą apie projektų valdymą, aiškiai išskyrė projektų valdymo ir jų gyvavimo dalis. Įsisavintos teorinės žinios padėjo planuojant ir organizuojant tolimesnes projekto veiklas.
3. Aprašytame detalaus įgyvendinimo plane buvo pateikta detali projekto įgyvendinimo veiksmų išklotinė suskirstyta pagal mėnesius. Taip pat buvo naudojamas Gantto diagramos metodas efektyviam darbų pasiskirstymui, ir darbų stebėjimui laiko skalėje.
4. Išanalizavus grįžtamojo ryšio anketas pagrindinė išvalga yra ta, kad projektas, dalyvių požiūriu yra pasisekęs ir rekomenduojama jį tęsti. Komandos darbas įvertintas teigiamai. Stovyklos metu dalyvės įgijo daugiau žinių, išmoko naujų bendravimo metodų pritaikomų ilgalaikėje perspektyvoje. Anketos duomenimis stovyklos dalyvės apie renginį sužinojo iš socialinių tinklų (6 respondentės) arba iš kitų žmonių rekomendacijų (6 respondentės).

Remiantis šiais duomenimis galima kurti tolimesnę komunikacijos strategiją, kuri išnaudotų turimas organizacijos stiprybes (kitų žmonių rekomendacijas).

5. Pateiktoje projekto įvertinimo dalyje yra įvardinti visi pasisekę ir tobulintini projekto aspektai. Šis projekto įsivertinimas suteikė galimybę pamatyti projekto bendrą vaizdą, įvertinti jo sėkmę / nesėkmę. Galutinė išvada – projektas pasisekęs dėl kelių priežasčių: išpildyta tema, finansiškai mažai, tačiau pelningas, geri dalyvių atsiliepimai. Taip pat šioje dalyje pateikiamos rekomendacijos tolimesniems projektams kurti ir įgyvendinti.

Atsižvelgiant į darbe atliktą analizę, praktinį projekto įgyvendinimą ir įgytą patirtį pateikiamos 3 svarbiausios rekomendacijos, kurios gali patobulinti būsimų projektų efektyvumą, sklaidą ir išpildymą.

1. Tobulinti komunikaciją, atsižvelgiant į laiko, turinio, sklaidos kanalų kiekio, kokybės aspektus, naujų reklamos būdų galimybes. Esant reikiamybei rekomenduojama paskirti vieną žmogų, kuris pasirūpintų visa projekto komunikacija socialiniuose tinkluose ir kituose sklaidos kanaluose. Svarbu iš anksto sukurti komunikacijos planą ir jo laikytis.
2. Mažinti kelialapių kainas iš anksto suplanavus ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių (struktūriniai fondai, rėmėjai ir kt.);
3. Kiek įmanoma daugiau išnaudoti susiformavusią bendruomenę, kuri žino arba yra dalyvavusi organizacijos organizuojamoje veikloje pozityviai komunikacijai „iš lūpų į lūpas“. Buvusius stovyklų / projektų dalyvius laikyti gerosios patirties ambasadoriais.

Įgyvendintas projektas pateisino tiek dalyvių, tiek organizatorių lūkesčius. Įgytos teorinės žinios buvo taikomos praktiškai analizuojant projektą ir jį įgyvendinant. Sukaupta patirtis ir žinios bus taikomos tolimesniuose „Whatansu“ organizacijos projektuose taip pat planuojama mamų ir dukrų stovyklos projektą tęsti kitais metais.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

LITERATŪRA

1. *A Guide to Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide)*. (2010) Project Management Institute.
2. Braun, M., Latham, S. (2014) *Mastering strategy: workshops for business success*. Santa Barbara (Calif.)
3. Bubnys, R. (2012) *Reflektyvaus mokymo(si) metodų diegimo aukštojoje mokykloje metodika: refleksija kaip besimokančiųjų asmeninės ir profesinės raidos didaktinis metodas*. Šiaulių valstybinė kolegija
4. Cole, G. A., (1996) *Management theory and practice*. London: DP Publications, (Pirminis šaltinis iš Želvys 2003)
5. Dienys, V., Raudys, V., Dautaras, J., Fokienė, A., Pileičikienė, N., Šlentnerienė, V., (2008) *Nacionalinės švietimo sistemos. Mokomoji knyga studentui*. VDU Studijų kokybės centras
6. Gardner H., *Frames of mind*. New York: Basic Books, 1983.
7. Lekavičienė, R., Vasiliauskaitė, Z., Matulienė, G., Antinienė, D., Almonaitienė, J., Jakštys, J., Ausmanienė, N., (2007). *Psichologija šiandien*. Kauno technologijos universitetas.
8. Lessel, W. (2007) *Projektų valdymas. Veiksmingas projektų planavimas ir sėkmingas jų įgyvendinimas*. Alma littera. Vilnius
9. Luckner, J. L., Nadler, R. S., (1997) *Processing the Experience: Enchancing and Generalizing Learning*. Dubuque: Hendall Hunt
10. Gudžinskienė, V., (2013) *Jaunimo socialinės sveikatos ugdymas. Monografija*. Mykolo Riomerio universitetas, Vilnius
11. Ruškus, J., Žvirdauskas, D., Stanišauskienė, V. (2009) *Neformalus švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai*. Švietimo ir mokslo ministerija
12. Stasiūnaitė, E., Fokienė, A., Kaminskienė L. (2010) *Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimas: patirtis ir tendencijos*. Vytauto Didžiojo Universitetas, Kaunas.
13. Teresevičienė, M., Gedvilienė, G., Zuzevičiūtė, V., (2006) *Andragogika*. Kaunas. Vytauto didžiojo universiteto leidykla.
14. Zlataravičienė, A., Mikalopaitė, D., Buzaitytė – Kašalynienė, R., Gabrieliūtė, V., (2008) *Patyrimo pedagogika ir jos taikymas. Praktinis vadovas jaunimo darbuotojams*. Vilnius
15. Zuzevičiūtė, V., Žvinienė, V. (2011). *Projektų vadyba švietime. Studijų knyga aukštųjų mokyklų studentams*. Pasaulio lietuvių centras. Kaunas
16. Žukauskienė, R., (2012) *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: Margi raštai
17. Želvys, R., (2003) *Švietimo organizacijų vadyba. Mokomoji priemonė*. Vilniaus universiteto leidykla

ŠALTINIAI

1. Delfi (2018) *Paskelbtos trys idėjos Lietuvai* Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/paskelbtos-trys-idejos-lituvai.d?id=77049437> [žiūrėta:2018.05.10]
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras (2005) *Įsakymas dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo*. (Nr. ISAK-2695, Vilnius, 30.12.2005). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.07DF6A456513> [žiūrėta:2018.05.10]
3. Lūžaitė – Kajėnienė, J. (2015) *Mamų ir dukrų santykių labirintai*. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-09-08-mamu-ir-dukru-santykiu-labirintai/119654> [žiūrėta:2018.05.10]
4. Miesto mamos (2018) *Kaltinti negalima priimti: apie kablelius tarp mamų ir dukrų*. Prieiga per internetą: <https://miestomamos.lt/2018/04/16/kaltinti-negalima-priimti-apie-kablelius-tarp-mamu-ir-dukru/> [žiūrėta:2018.05.10]
5. Mincienė, A., (2015) *Teisės aktų reglamentuojančių stovyklų ir neformaliojo ugdymo renginių organizavimą, apžvalga*. Lietuvos skautija. Vilnius. Prieiga per internetą: <https://www.scribd.com/document/268825694/Teis%C4%97s-Akt%C5%B3-Reglamentuojan%C4%8Di%C5%B3-Stovykl%C5%B3-Ir-Neformaliojo-Ugdymo-Rengini%C5%B3-Organizavim%C4%85-Ap%C5%BEvalga-2015> [žiūrėta:2018.05.10]
6. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012) Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. kovo 29 d. įsakymo Nr. V- 554 redakcija. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/neformalus%20ugdymas/KONCEPCIJA%202012%2003%2029%20isak%20Nr.%20V-554.pdf> [žiūrėta: 2018.05.10]
7. Paurienė, L., Čiužas, R., Kvieskienė, G., (2014) *Vaikų edukacija vasarą*. LR Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/nf_Vaiku-edukacija-vasara-2.pdf [žiūrėta: 2018.05.10]
8. Robinson, K., (2006 m. vasaris) TED2006, *Do schools kill creativity?* Prieiga per internetą: https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity#t-1140940 [žiūrėta:2018.05.10]

PRIEDAI

1 priedas. Darbo plano detalizavimas: laiko dimensija, H. Gantto schema (pagal Zuzevičiūtė, Žvinienė, 2011)

Darbo komplektas, užduotis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Atsakingos organizacijos ar asmenys
1 užduotis. Vykdyti komunikaciją					
1.1. Komunikacija facebook					
1.1.1. Sukurti renginį					
1.1.2. Mamos dukros istorijos					
1.1.3. „Mama ir aš“					
1.1.4. Priminimas į stovyklą					
2 užduotis. Bendravimas su dalyvėmis					
2.1. Nusiųsti dalyvio atmintinę.					
2.2. Skambinti dalyvėms prieš renginį. Pasitikslinti ar dalyvaus.					
2.3. Nusiųsti laišką po renginio					

Naudojamų simbolių paaiškinimas:

Planuojamo projekto pradžia (gegužės 4 d.);

Planuojamos užduoties trukmė.

2 priedas. Projekto „Širšių lizdo“ reklamjuostė (angl. banner)

3 priedas. Specialiai projektui „Širšių lizdas“ sukurtas renginio rėmelis

Search for themes, owner names and more.

Keisti nuotrauką

	Savaitgalis mamoms ir jų dukroms Širšių Lizdas 2018 Sukūrė Savaitgalis mamoms ir jų dukroms Širšių Lizdas 2018
	Zalgiris Final 4 Sukūrė Lukas Jasiulevičius Šis rėmelis populiarus
	Palaikau Žalgirį! Sukūrė 15min Šis rėmelis populiarus
	Kaunas 2022 Sukūrė Kaunas 2022 Šį rėmelį naudojo 3 draugai
	Zalgiris Sukūrė Marius Nana Šį rėmelį naudojo 1 draugas.

4 priedas. Nuotraukos iš renginio „Širšių lizdas“

GRĮŽTAMOJO RYŠIO ANKETA (1)

1. Iš kur sužinojote apie renginį?

- Socialiniai tinklai (Facebook, instagram, kt.)
- Rekomedavo kitas asmuo
- Kita

2. Ar turėjote pakankamai informacijos apie stovyklą prieš renginį? (jei taip, sekantį klausimą praleiskite)

- Taip
- Ne

3. Kokios informacijos Jums pritrūko?

- Detalios programos (kas vyks stovyklos metu)
- Informacijos apie gyvenimo sąlygas
- Informacijos apie maitinimą
- Informacijos apie patekimą į stovyklavietę
- Kita

4. Ar esate dalyvavę kitose stovyklose?

- Taip
- Ne

5. Kokiose stovyklose esate dar dalyvavę?

- "Whatansu" organizuotose (Pabraukti)
Pabėgimas, ugniniai aitvarai, šeimų stovykla, W komanda, žiemos stovykla
- Kita stovykla (pavadinimas)

6. Ar mamų - dukrų stovyklos formatas jums yra naujas, negirdėtas?

- Taip
- Ne

7. Kaip vertinate komandos darbą?

GRĮŽTAMOJO RYŠIO ANKETA (2)

Kodėl pasirinkote stovyklą "Širšių lizdas"?

8. Kas paskatino įsigyti kelialapį?

- Rekomendacija
- Jau esu buvusi, todėl pasitikiu "Whatansu" stovyklų kokybe
- Noras išbandyti ką nors nauja
- Tai buvo impulsyvus sprendimas
- Kita

9. Kokie trys dalykai / mintys / įžvalgos buvo svarbiausios stovykloje?

10. Koks vienas dalykas, kurį pritaikysite su dukra / mama grįžę namo?

11. Kaip apibūdintumėte savo patirtį, kurią patyrėte visos stovyklos metu?

13. Ką galėtumėte parekomenduoti tolimesniems "Whatansu" projektams?

14. Ar rekomenduotumėte tokio tipo renginį kitiems?

- Taip
- Ne

6 priedas. Stovyklos programa

	ATVYKIMAS / SUSIPAŽINIMAS (Pn) 4	ATRANDU TAVE (IR SAVE) IŠ NAUJO (Št.) 5	ĮSIMYLIU (Sk.) 6 MOTINOS DIENA
07:00		Keliamės	
07:30		Mankšta [Viktorija]	Rytėlis
08:00			
08:30		Rytinis prausimasis	
09:00		PUSRYTIS	
09:30		[2] Pristatymų pratęsimas	Tylos žygis + refleksija
10:00		Vaidas Arvasevičius	
10:30		Monika, Gintarė, Agnė išsiveda mažesnes mergaites per Vaido paskaitą	
11:00		- asmeniniai santykiai	
11:30		- pančiai	
12:00		Gaminami papuošalai	
12:30			
13:00		PIETŪS	
13:30			
14:00		[3] Misija neįmanoma "Aš pati".	Žygio ir visos stovyklos refleksija
14:30		Mamos, paauglės ir mažiausios mergaitės išskirstomos į amžiaus grupes. Duodama užduotis įrengti namelius svečiui (mamai, karalienei, sau)	- Paauglės ir mamos atskirai
15:00			- mažosios stovyklautojos piešia stovyklos patirčių žemėlapi
15:30		Arbata su sveikuolišku saldiniu "burbuliuku"	
16:00			Kraunamės daiktėlius
16:30		Emocijų žemėlapis kuriuose vietose mamos ir dukros jausmai yra panašūs?	Mazgeliai Sausainiai su ir arbata
17:00		Dixit kortelėse išsirenka 3 emocijas - laimė / džiaugsmas, pyktis, nerimas.	IŠVYKIMAS
17:30	* gali pradėti pamažu rinktis		
18:00	ATVYKIMAS. Susitarimai lūkesčiai [30min]		
18:30	Apsigyventi		
19:00	VAKARIENĖ		
19:30	Lūkesčių, baimių lapai		
20:00	[1] Komplimentų ratas, klausimai		
20:30	[2] Dukros pristato mamas, mamos pristato dukras pirmuoju asmeniu.	Fotosesijos pratęsimas	
21:00	Pasikeičiančios savybės	Vakaro dainos ir meditacija	

6 priedas. (perkelta iš 64 psl.)

22:00	Refleksija	
	Prausimasis, pasiruošimas miegui	
22:30	Miegas / Vadovų refleksija	
23:00	Miegas	